

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 11.12.2002
KOM(2002) 714 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET,
DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

Industripolitik i et udvidet Europa

RESUMÉ

Konkurrenceevnen, dvs. økonomiens evne til vedvarende at sikre befolkningen høje og stigende levestandarder og høj beskæftigelse, er selve kernen i de ambitiøse mål, der blev fastlagt for Den Europæiske Union på Det Europæiske Råds møde i Lissabon i foråret 2000.

Opfyldelsen af disse mål afhænger af Den Europæiske Unions evne til at opretholde og udvikle fremstillingsindustriens konkurrenceevne. Der kan ikke ses bort fra den indbyrdes afhængighed mellem industrien og servicesektoren, og den tiltagende outsourcing af forretningstjenesteydelser har mindsket fremstillingsindustriens tilsyneladende omfang.

Alligevel er en dynamisk, konkurrencedygtig industri nødvendig, hvis Europa skal kunne opretholde og forøge velstanden og alligevel opfylde sine stadig mere omfattende sociale, miljømæssige og internationale ambitioner.

Den europæiske industri er moderne og klarer sig godt på mange områder. Alligevel giver dens langsomme produktivitetsvækst anledning til alvorlig bekymring. På tærsklen til udvidelsen reviderer Kommissionen nu EU's industripolitik, som blev fastlagt i 1990, for at sikre, at den kan skabe flest mulige fordele. Hvis det opnås, kan EU i de kommende år få stort udbytte af industriens potentiale og nå endnu længere i opfyldelsen af de bredere mål.

Udvidelsen vil skabe et væld af nye muligheder for industrien i både de nye og nuværende medlemsstater og vil gavne industriens konkurrenceevne som helhed.

Fremstillingsindustriens konkurrenceevne er en af hjørnestenene i EU's strategi for bæredygtig udvikling. Bæredygtig udvikling opdeles i tre søjler: en økonomisk, en social og en miljømæssig søjle. Opfyldelse af målet om bæredygtighed kræver, at EU afbalancerer foranstaltningerne mellem de tre søjler. Hvis en af søjlerne forsømmes, forfejles det overordnede mål. Konkurrenceevne er derfor en betingelse for, at bæredygtighedsstrategien kan gennemføres.

Der rettes særligt fokus mod tre vigtige betingelser for konkurrenceevnen: viden, innovation og iværksætterånd.

- Europa skal være på forkant med den sidste nye viden. Det har allerede været fremhævet flere gange, at der skal ydes en bedre indsats på uddannelses-, erhvervsuddannelses- og forskningsområdet, og at denne viden skal stilles til rådighed for industrien. Nye teknologier, herunder IKT, bioteknologi og nanoteknologi, skal videreudvikles sammen med evnen og kompetencen til at anvende dem.

Den europæiske industri skal også blive mere innovativ. Alle sektorer og aktiviteter skal hele tiden forny og forbedre deres produkter, tjenesteydelser og processer. Betingelserne for at stimulere levedygtig innovation skal være på plads.

Europa skal desuden udvikle iværksætternes muligheder for at tage initiativer og skabe nye og større virksomheder. Europæere påtager sig tilsyneladende kun modvilligt iværksætterrisici, de er for tilbøjelige til at stille sig tilfredse med begrænset vækst i virksomhederne og anerkender og belønner kun modvilligt risikotagernes sociale bidrag.

Industripolitikken er horisontal og skal etablere rammevilkår, der er gunstige for industriens konkurrenceevne. Dens instrumenter, som er de samme som erhvervspolitikken, søger at

skabe rammevilkår, hvorunder iværksættere og virksomheder kan tage initiativer, udnytte deres idéer og bygge på deres muligheder.

Industripolitikken skal dog tage hensyn til de enkelte sektors særlige behov og karakteristika. Den finder derfor forskellige anvendelser afhængigt af sektor. Mange produkter, f.eks. medicin, kemikalier og biler, er underlagt detaljerede sektorspecifikke bestemmelser, der er tilpasset deres særlige egenskaber eller anvendelser.

Industripolitikken skal derfor kombinere et tværgående grundlag med sektorafhængige anvendelser.

For at sikre, at industripolitikken udvikles, efterhånden som nye problemstillinger dukker op, bør Kommissionen gennemføre dybdegående analyser og regelmæssig overvågning af konkurrencesituationen inden for disse sektorer. En sådan "statuskontrol" vil give Kommissionen mulighed for at tilpasse det anvendte policy-mix til den aktuelle situation.

Industripolitikken skal også sikre, at andre politikker bidrager til den europæiske industris konkurrenceevne. Den dækker derfor et meget bredt område, og mange af dens instrumenter anvendes også inden for andre politikområder. Industriens konkurrenceevne afhænger af politikområder som f.eks. konkurrence, det indre marked, forskning og udvikling, undervisning, handel og bæredygtig udvikling.

Det er vigtigt, at der er balance mellem målene for disse instrumenter, og at deres konsekvenser for industrien overvejes nøje. Industripolitikken har derfor brug for en stram arbejdsmetode, som kan maksimere den dynamiske interaktion mellem de politiske foranstaltninger.

Instrumenter, f.eks. konsekvensanalyse og cost-benefit-analyse, der allerede indgår i Kommissionens politik, udvikles og justeres i praksis for at sikre, at politiske foranstaltninger er tilpasset de konkrete behov og er forudsigelige med hensyn til resultater. Industripolitikken skal i sig selv være innovativ, f.eks. når det gælder udvikling af nye og mindre indgribende bestemmelser, fokusere på resultater snarere end på de anvendte midler, give industrien plads til selv at finde tekniske løsninger og tilskynde industrien til at engagere sig. Gennem offentlige høringer skal man søge at fremme den bredest mulige forståelse for forskellige problemstillinger og politikker.

Denne meddelelse fremlægger problemstillingerne og udstikker vejen mod balancerede og integrerede løsninger. At finde den rigtige løsning og sikre korrekt anvendelse i hvert enkelt tilfælde kræver løbende opmærksomhed, analyse og debat.

Denne meddelelse fra Kommissionen skal fungere som udgangspunkt for en undersøgelse af, om industripolitikken anvendes på en passende og balanceret måde.

- For det første opfordres de øvrige fællesskabsinstitutioner til at drøfte den tilgang, der er beskrevet i meddelelsen, og give deres synspunkter til kende.
- For det andet ønsker Kommissionen at undersøge, hvordan dens egne politikker understøtter industriens konkurrenceevne.
- For det tredje opfordrer Kommissionen medlemsstaterne til at revidere deres egne industripolitikker med udgangspunkt i denne meddelelse, idet det erkendes, at de fleste industripolitiske tiltag ikke gennemføres på EU-plan, men i de enkelte medlemsstater. Den

åbne koordinationsmetode, som blev fastlagt på Det Europæiske Råds møde i Lissabon, etablerer en ramme, hvorunder gennemførelsen af de nationale politikker kan drøftes, udvikles og forbedres.

Kommissionen opfordrer interesserede parter til at bidrage til denne proces. Den påtænker ved udgangen af 2003 at udarbejde en beretning om de opnåede resultater og eventuelt lancere yderligere initiativer.

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET,
DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

Industripolitik i et udvidet Europa

Indhold

I.	INDLEDNING	7
II.	INDUSTRIENS KONKURRENCEEVNE I EU	9
II.1	Industrien som kilde til Europas rigdom	9
II.2	Et snapshot af den europæiske industri: tendenser, svagheder og styrker	10
II.2.1.	Europæisk industri er i mange henseender moderne og konkurrencedygtig	10
II.2.2.	...men er præget af langsom produktivitetsvækst.....	11
II.2.3	Central rolle til SMV'er, som i stigende grad samles i klynger og produktionsnet ...	12
III.	FØLGER AF UDVIDELSEN FOR INDUSTRIEN	13
III.1.	Betydeligt – men uensartet – fremskridt er opnået	13
III.2.	Nogle områder kræver stadig særlig opmærksomhed.....	14
III.3.	Udvidelsen giver nye muligheder for konkurrencemæssig reorganisering.....	15
IV.	INDUSTRIPOLITISKE UDFORDRINGER I ET UDVIDET EUROPA.....	15
IV.1.	Globaliseringen	15
IV.2	Teknologisk og organisatorisk udvikling.....	16
IV.3	Central rolle til innovation og iværksætterånd.....	17
IV.4.	Bæredygtighed og nye samfundsmæssige krav	17
V.	VEJEN FREM.....	18
V.1	Tværgående faktorer til støtte for konkurrenceevne og vækst.....	18
V.1.1	Fremme af innovation, viden og forskning.....	19
V.1.2	Iværksætterånd	20
V.1.3.	Fremme af en bæredygtig struktur for industriel produktion.....	21
V.2.	Revurdering af EU's industripolitik	21
V.2.1.	Rammebetingelsernes store betydning.....	22
V.2.2.	En mere systematisk EU-tilgang til forbedring af rammebetingelserne	24
V.2.3.	Bedre integrering af EU-politikker, der indvirker på industriens konkurrenceevne..	26

V.2.4.	Hensyntagen til kandidatlandenes industris særlige behov.....	29
V.2.5.	Bedre global styring	30
V.2.6.	Den revurderede strategis relevans på sektorplan.....	30
VI.	KONKLUSION	31
BILAG: 33		

I. INDLEDNING

De overordnede retningslinjer for EU's nuværende industripolitik blev fastlagt i en meddelelse, som blev vedtaget i 1990¹. Målet var at skabe rammevilkår for erhvervslivet, som kunne forbedre konkurrenceevnen og om nødvendigt kompensere for markedssvigt, ved hjælp af instrumenter fastlagt gennem en række andre fællesskabspolitikker.

Den politiske kontekst har siden ændret sig. Det Europæiske Fællesskab er blevet til Den Europæiske Union med 15 medlemsstater og 10, der står på spring for at blive optaget. Ved hjælp af den fælles valuta er der skabt et effektivt indre marked, som også omfatter Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) og kandidatlandene. Efter Uruguay-runden blev reglerne for verdenshandelssystemet udvidet betydeligt.

Den politik, der blev vedtaget i 1990², er blevet udbygget i en række meddelelser fra Kommissionen i løbet af de forgangne 12 år. Strategien er dermed blevet finjusteret med tiden og tager i dag højde for den vigtige position, som viden og innovation indtager i den globale økonomi. De grundlæggende parametre er dog uændrede.

I en meddelelse³ tidligere på året påpegede Kommissionen den aktuelle afmatning i produktionsvæksten i EU og advarede om, at dette kan være til fare for opfyldelsen af **målet fra Det Europæiske Råds møde i Lissabon i 2000 om, at EU inden 2010 skal "blive den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden, en økonomi, der kan skabe en holdbar økonomisk vækst med flere og bedre job og større social samhørighed"**. Konkurrenceevnens betydning og det øgede behov for synergi mellem industripolitikken, forsknings- og udviklingspolitikken og det indre marked blev yderligere understreget, da stats- og regeringscheferne på Det Europæiske Råds møde i Sevilla besluttede at nedsætte et nyt fagråd, der skal tage sig af alle spørgsmål vedrørende konkurrenceevnen.

Efterhånden som velstanden forbedres, bliver spørgsmål så som bæredygtighed og tryghed endnu vigtigere for de europæiske borgere. Dette afspejlede sig i **vedtagelsen på Det Europæiske Råds møde i Gøteborg i 2001 af EU's strategi for bæredygtig udvikling**, som sigter mod samtidig opfyldelse af målsætninger fastlagt under de tre søjler – den økonomiske, den sociale og den miljømæssige – som bærer denne strategi. Effektiv anvendelse af strategien kræver fuldstændig overensstemmelse mellem politikkerne for de forskellige søjler.

Industripolitikken spiller en central rolle, når det drejer sig om at hjælpe EU med at opfylde målsætningerne fra Lissabon og Gøteborg. På tærsklen til en udvidelse, som i høj grad vil forandre Europas industrielle landskab og medføre konkrete problemer for industrien i de nye medlemsstater, er tiden inde til en revision af industripolitikken. Det vil sikre, at EU

¹ Industripolitik i et åbent og konkurrencebaseret miljø - retningslinjer for en EF-politik (KOM(90) 556 endelig.).

² I hvidbogen om vækst, beskæftigelse og konkurrenceevne fra 1993 understregede Kommissionen betydningen af små og mellemstore virksomheder, infrastruktur og nye teknologier. I meddelelsen "En politik til forbedring af industriens konkurrenceevne i Den Europæiske Union" fra 1994 (KOM(94) 319 endelig udg.) lagde Kommissionen hovedvægten på immaterielle værdier og samarbejde i industrien. Globaliseringsspørgsmålet er omhandlet af Kommissionens meddelelse fra 1999 "Europæisk erhvervslivs konkurrenceevne i den globale økonomi - forslag til styrkelse af erhvervslivets konkurrenceevne" (KOM(98) 718 endelig udg.).

³ Produktivitet: nøglen til konkurrenceevne for EU's økonomier og virksomheder (KOM(2002) 262 endelig).

har de værktøjer, der skal bruges til at opfylde behovene i et udvidet Europa. Denne revision skal bidrage til at skabe synergier mellem industripolitikken og de øvrige politikker, der sigter mod at opfylde målsætningerne i Lissabon-strategien.

Udviklingen af Den Europæiske Unions vækstpotentiale er stadig afgørende for målene for industripolitikken. Formålet er at styrke EU's evne til at forøge vækstraterne, forbedre levestandarden og skabe flere og vedvarende arbejdspladser.

For at opfylde disse mål skal **EU's industrielle grundlag konsolideres gennem konkrete politikker.** En livskraftig industri skaber positive eksterne effekter for økonomien som helhed, forøger vækstpotentialet og dynamikken i det økonomiske mønster og skaber innovation og uddannelse som følge af øget efterspørgsel efter kvalifikationer. I det perspektiv spiller industripolitikken en vigtig rolle, idet der fokuseres på strategier, skabelse af et gunstigt miljø og klar støtte til vigtige, vækstskebbende investeringer. Med udgangspunkt i tværgående foranstaltninger, der har til formål at skabe effektive rammevilkår, bør man udpege en række prioriterede områder med henblik på at fremme udviklingen af områder med stærkt potentiale. Denne tilgang skal koordineres nøje med andre EU-politikker, som også kan fremme eller ledsage udviklingen af EU's industrielle grundlag.

Virksomhederne bærer selv stadig hovedansvaret for, at de er konkurrencedygtige. De bidrager også til EU's miljømæssige og sociale prioriteter ved på en lang række områder at omsætte deres sociale ansvar til handling.

Denne meddelelse markerer starten på en proces inden for de brede rammer af dagsordenerne fra Lissabon og Gøteborg. Kommissionen håber, at meddelelsen vil udløse en bred debat om, hvordan industripolitikken kan hjælpe med at forbedre industriens konkurrenceevne, og hvordan samspillet mellem EU's forskellige politiske instrumenter med betydning for industriens konkurrenceevne kan optimeres.

II. INDUSTRIENS KONKURRENCEEVNE I EU⁴

II.1 Industrien som kilde til Europas rigdom

En dynamisk, konkurrencedygtig industri er nødvendig, hvis Europa skal kunne opretholde og forøge velstanden og alligevel opfylde sine stadig mere omfattende sociale, miljømæssige og internationale ambitioner.

I de senere år har produktionsstrukturen i Europa ændret sig betydeligt. Servicesektorens andel af den samlede EU-produktion er steget fra 52 % i 1970 til 71 % i 2001, mens andelen for fremstillingsindustrien er faldet fra 30 % til 18 % i samme periode⁵. Denne udvikling har bevirket, at politikerne ikke har været tilstrækkeligt opmærksomme på fremstillingsindustrien, idet de har antaget **den udbredte, men fejlagtige opfattelse, at fremstillingsvirksomhed ikke spiller en afgørende rolle i videnøkonomien og informations- og servicesamfundet**. Tendensen i de statistiske data er et resultat af to faktorer: dels høj produktivitetsvækst i fremstillingsindustrien i forhold til servicesektoren og dels den tilknyttede stigning i velstanden, som har medført uforholdsmæssigt store stigninger i efterspørgslen efter husholdningsrelaterede eller personlige tjenesteydelser⁶. Parallelt hermed er den relative pris på fremstillede produkter faldet i tidens løb som følge af den forbedrede produktivitet.

I henhold til data for input/output er **servicesektoren og industrisektoren i tidens løb blevet mere afhængige af hinanden**. Tallene i de samlede nationalregnskaber skjuler, at industrivirksomheder gennem længere tid har outsourcet aktiviteter, der ikke betragtes som centrale for deres virksomhed, og som tidligere blev medregnet som en del af fremstillingsvirksomheden. Fremstillingsindustriens øgede efterspørgsel efter tjenesteydelser har været medvirkende til at forbedre resultatet for erhvervstjenesteydelser, som i 2000 udgjorde 48,3 % af BNP for EU15 (se figur 1.3)⁷.

Denne udvikling hænger sammen med betydningen af kvaliteten og kvantiteten af den viden, der er fundamentet for økonomiske aktiviteter. Viden og økonomiens evne til at omsætte den til teknologiske og kommercielle anvendelser danner grundlaget for produktivitetsstigninger og de dermed forbundne konkurrencemæssige udfordringer. Tilgængeligheden og akkumuleringen af arbejdskraft spiller en afgørende rolle. **Den øgede kompleksitet af viden har medført yderligere specialisering af industrien og forstærket tendensen til outsourcing**, navnlig af IKT-tjenesteydelser og andre videnintensive tjenesteydelser, der fungerer som kilde til innovation og produktdifferentiering og dermed bidrager til vækst i produktiviteten.

⁴ Analysen i dette afsnit suppleres af et separat statistisk bilag SEC(2002) 1340, som indeholder de tabeller og figurer, teksten henviser til.

⁵ "Servicesektoren" omfatter engros- og detailhandel, restauranter og hoteller, transport og oplagring, kommunikation, finans, forsikring, ejendomsmæglervirksomhed, forretningservice samt kollektive, sociale og personlige tjenesteydelser. Sidstnævnte punkt omfatter offentlig administration, sundhed, uddannelse, forsvar samt andre kollektive, sociale og personlige tjenesteydelser.

⁶ Når indkomsterne stiger, stiger efterspørgslen efter tjenesteydelser uforholdsmæssigt meget. Det betyder med andre ord, at indkomstelasticiteten i forbindelse med efterspørgsel efter tjenesteydelser bliver større end én.

⁷ Denne brede definition af erhvervstjenesteydelser omfatter hele servicesektoren undtagen kollektive, sociale og personlige tjenesteydelser.

Men **relationerne mellem industri og servicesektor går langt ud over outsourcing**. Der er udviklet en serie af tjenesteydelser i tilknytning til eller forbindelse med produkter. Disse tjenesteydelser, som ofte udføres af specialiserede servicevirksomheder, er afhængige af fremstillingsindustrien. Innovationer inden for fremstillingsindustrien har også skabt grobund for helt nye servicekoncepter inden for f.eks. telekommunikation og informationsteknologi. Omvendt er fremstillingsindustriens konkurrenceevne afhængig af kvaliteten og omkostningseffektiviteten af transporttjenesteydelser, finansielle tjenesteydelser og erhvervstjenesteydelser. Ikke desto mindre er det inden for fremstillingsindustrien, at de fleste nye teknologiske anvendelser introduceres og skaber økonomisk værdi. Videnbaserede, videnskabelige opdagelser fører kun til nye produkter, hvis der findes en solid og effektiv industri, der kan fremstille dem.

I lyset af den betydning, der tillægges denne udvikling, tilsigter denne meddelelse at belyse den indbyrdes afhængighed mellem fremstillingsindustrien og servicesektoren.

II.2 Et snapshot af den europæiske industri: tendenser, svagheder og styrker

II.2.1. Europæisk industri er i mange henseender moderne og konkurrencedygtig

Stillet over for den øgede globale konkurrence har **de fleste industrielle sektorer i Europa gjort en stor indsats for at opgradere deres produktionsinfrastrukturer og integrere nye organisationsformer**. Takket være investeringer i udstyr, intern forskning og kontakt med forskere kan store dele af tekstil-, fødevarer-, møbel-, landbrugs-, fiskeri-, detail-, anlægs- og kemikalieindustrien i dag drage nytte af den allernyeste viden. Alle disse sektorer, der betegnes som mellem- eller lavteknologiske, anvender i dag innovative og teknologibaserede processer i produktionen.

Denne udvikling har **skærpet kravene til arbejdstagernes færdigheder** og er, snarere end den stigende andel af højteknologiske sektorer i forhold til den samlede produktion, årsag til den stigende efterspørgsel efter højt kvalificeret arbejdskraft. Industriens tendens til at efterspørge mere kvalificeret arbejdskraft betyder, at industriens konkurrenceevne bliver mere afhængig af arbejdskraftens kvalitative niveau. Det modsvares dog af en fortsat stigning i den gennemsnitlige uddannelsesperiode for den arbejdende befolkning i EU. Men EU når kun op på henholdsvis 87 % og 90 % af niveauerne for USA og Japan og klarer sig dermed stadig dårligere end de største konkurrenter (se figur 6.1). De offentlige udgifter til undervisning og uddannelse som procent af BNP er også faldet støt fra 5,7 % i 1990 til 5 % i 2001, selvom niveauet er relativt højt. Dette er i modstrid med Lissabon-målet om, "at investeringerne pr. indbygger i menneskelige ressourcer bør øges betydeligt". Omfanget af private investeringer i uddannelse, livslang læring og videnskabelig forskning er langt mindre end hos vores vigtigste handelspartnere. Effektiviteten af investeringerne i uddannelse og undervisning giver også anledning til bekymring.

Betydelige investeringer i miljøbeskyttelse⁸, renere teknologier og miljøvenlige produktionsprocesser **har sat den europæiske industri i stand til at tage hensyn til bæredygtig udvikling** og dermed bryde sammenhængen mellem produktionsvolumen og emissionerne af luftbårne forurenende stoffer⁹.

⁸ De samlede udgifter til miljøbeskyttelse er steget til 2 % af den samlede industrielle merværdi.

⁹ Selvom den industrielle produktion er steget med 30 % siden 1985, er emissionen af kuldioxid faldet med 11 % og emissionen af forsurende gasser med ca. 50 % i samme periode (Kommissionens rapport om konkurrenceevnen for 2002).

Som en delvis følge af den voksende betydning af det indre marked og indførelsen af euroen og som følge af den globale tendens til konsolidering og omstrukturering oplevede industrien i EU mange fusioner og virksomhedsovertagelser i anden halvdel af 1990'erne. Efter 1995 var der inden for servicesektoren en bølge af fusioner og virksomhedsovertagelser, som oversteg det fastsatte EU-mål, mens resten af økonomien var præget af en mindre markant udvikling. Dette skyldes primært den sene liberalisering af servicesektoren i forhold til resten af økonomien og mindskelsen af begrænsninger for driften af statsmonopoler. Højdepunktet blev nået i 2000 med 16 750 fusioner og virksomhedsovertagelser. Aktivitetsniveauet er siden faldet ganske let. Det er dog muligt, at antallet af fusioner og virksomhedsovertagelser igen stiger i takt med den øgede spredning af aktiebeholdninger¹⁰.

Den europæiske industri er stadig en dominerende faktor i den internationale handel. Tilstedeværelsen af flere, nye handelspartnere på verdensmarkederne har undermineret EU's andel af det globale eksportmarked. Denne tendens er dog mindre markant for EU end for USA og Japan. EU's andel faldt fra et gennemsnit på 19,3 % i perioden 1991-1995 til 18,4 % i 2002. I samme periode faldt USA's andel fra 15,1 % til 12,1 %, og Japans andel fra 12,2 % til 8,2 % (se tabel 2.1 og figur 2.3). Inden for en række centrale sektorer, f.eks. biler, flyteknik og visse kategorier af telekommunikationsudstyr, er virksomheder i EU i dag blandt de førende i verden. Varebalancen – som i 9 ud af de sidste 10 år har udvist overskud på mellem 1 og 2 % af BNP – og den positive udvikling af EU's eksportandel i forhold til BNP bekræfter den europæiske industris solide position i forhold til konkurrenterne på verdensmarkedet (se figur 2.1 og 2.2).

II.2.2. ...men er præget af langsom produktivitetsvækst

Selvom nogle små EU-lande oplevede bemærkelsesværdige produktivitetsforbedringer **var væksten i produktiviteten i den europæiske fremstillingsindustri i 1990'erne lavere end USA's vækst** (jf. tabel 4.2). Der opstod en bred kløft i tiårets anden halvdel (1996-2000), hvor EU's vækstrate var 3,2 %, og USA's vækstrate var 5,5 %. Selvom produktivitetstallene muligvis ikke er fuldstændigt nøjagtige, viser de, at den amerikanske vækst i arbejdskraftproduktiviteten er accelereret, navnlig i forhold til sidste halvdel af 1980'erne. For EU's økonomi som helhed var væksten i arbejdskraftproduktiviteten lavere end for fremstillingsindustrien alene som følge af servicesektorens relativt lavere vækst. Væksten faldt markant fra et gennemsnit på 1,9 % i første halvdel af 1990'erne til 1,2 % i perioden 1995-2001. Generelt **forringer disse tal EU's vækstpotentiale** og udgør en åbenbar risiko for industriens konkurrenceevne. I rapporterne om konkurrenceevnen for 2001 og 2002 konstaterede Kommissionen, at hovedårsagen til Europas dårlige produktivitetsresultater er utilstrækkelig innovation og ringe udbredelse af informations- og kommunikationsteknologi (IKT).

Sammenhængen mellem anvendelsen af IKT og produktivitetsvækst er nu almindeligt anerkendt. EU's investeringer i IKT er steget gradvist i de senere år fra 5,4 % af BNP i 1996 til 7,1 % af BNP i 2001. Derved er EU tæt på at nå op på siden af USA, hvor investeringerne faldt markant i 2001. Men **stigningen i IKT-investeringer i de senere år har dog endnu ikke ført til vækst i produktiviteten.**

Nogle virksomheder i EU er blandt verdens førende produktudviklere, men den lave andel af europæiske patent- og FoU-aktiviteter i forhold til EU's vigtigste konkurrenter viser, at **EU's innovationsindsats stadig er for ringe.** Ifølge den europæiske resultattavle for innovation

¹⁰ Jf. Mergers and Acquisitions, European Economy, Supplement A, nr. 12, december 2001.

2001 var EU som helhed bagud ved de fleste af de 17 innovationsindikatorer, selvom de EU-lande, der opnåede de bedste resultater, klarede sig bedre end både USA og Japan. EU's investeringer i forskning, som udgjorde 1,9 % af BNP i 2000 sammenlignet med 2,7 % i USA og 3 % i Japan, er stadig alt for lave, og kløften bliver endnu større, hvis man ser på den private sektors forskning alene (den private sektor tegner sig for 84 % af kløften mellem EU og USA). Kløften kommer til udtryk i antallet af højteknologiske patenter i EU, nemlig 28 pr. 1 mio. indbyggere. Navnlig i sammenligning med EU-landene med de bedste resultater, dvs. Finland (138), Sverige (95) og Nederlandene (58), er dette slående. En anden vigtig indikator er antallet af forskere¹¹.

Disse omstændigheder er baggrunden for konkurrenceevnens ikke særligt opmuntrende udvikling inden for nogle af økonomiens mest betydningsfulde segmenter. Elektronikindustrien og industrien for kontormaskiner og computere er to slående eksempler på videnintensive sektorer, hvor resultaterne i EU bør forbedres. I 2000 udgjorde EU's andel af den samlede OECD-eksport inden for disse sektorer henholdsvis 16,4 % og 12,3 % sammenlignet med 23,7 % og 24 % for USA¹². En række sammenlignende undersøgelser viser, at **EU har tendens til at specialisere sig i teknologi på mellemløjt niveau og modne kapitalintensive industrier** (jf. afsnit 2). **Hvis det er vigtigt at bevare styrken inden for disse sektorer**, som repræsenterer en betragtelig andel af den samlede produktion og beskæftigelse, **bør EU forstærke sin position inden for støtteteknologier**, f.eks. IKT, elektronik, bioteknologi og nanoteknologi, som er områder, hvor EU i mange tilfælde er bagud i forhold til de vigtigste konkurrenter. Teknologibaserede industrier repræsenterer ikke kun en kilde til viden og teknologi, som smitter af på resten af økonomien, de opnår også større vækst i produktiviteten (jf. figur 4.1). Den europæiske industris relativt svage position inden for disse områder samt deres egen ringe andel af økonomien påvirker EU's samlede vækst og produktivitet. Det relativt langsomme tempo for forandring af den europæiske industristruktur har desuden virket som en hæmsko for hurtig omplacering af ressourcer med henblik på udnyttelse af nye markedsmuligheder¹³.

Endelig **hænger Europas svage produktivitetsvækst og relativt lave erhvervsfrekvens muligvis også sammen med uløste strukturproblemer**, f.eks. fragmentering af visse service- og produktmarkeder, hindringer for geografisk mobilitet og de hyppigt forekommende kløfter mellem arbejdstagernes kvalifikationer og de kvalifikationer, der efterspørges på arbejdsmarkedet, selvom der er sket fremskridt i løbet af 1990'erne.

II.2.3 Central rolle til SMV'er, som i stigende grad samles i klynger og produktionsnet

Små og mellemstore virksomheder (SMV'er) er rygraden i Europas industri (se tabel 7.1)¹⁴. De tegner sig for ca. to tredjedele af beskæftigelsen og 60 % af den samlede værditilvækst. De stimulerer økonomiens konkurrencemæssige dynamik, idet de tvinger store virksomheder til

¹¹ Andelen af forskere af den samlede arbejdsstyrke er 5,1 pr. tusinde i EU. De tilsvarende tal er 7,4 i USA og 8,9 i Japan. Med hensyn til forskere i den private sektor alene er tallene 2,5 pr. tusinde i EU, 7,0 i USA og 6,3 i Japan.

¹² OECD Main Science and Technology Indicators.

¹³ Strukturelle ændringer vedrører økonomiens kapacitet til hurtigt at omplacere ressourcer i søgningen efter nye muligheder og samtidig udnytte dens styrker. Kommissionens rapport om konkurrenceevnen for 1999 påpegede en sammenhæng mellem strukturelle ændringer og eksportvækst.

¹⁴ Observatory of European SMEs 2002/2. Opgørelsen er baseret på en bred definition af SMV, som omfatter mikrovirksomheder.

at øge effektiviteten og være innovative. Mange af de europæiske SMV'er er desuden internationale aktører på nichemarkeder. Deres eksport udgør 13 % af deres omsætning.

Nye organisationsmønstre, hvor store virksomheder ofte arbejder gennem produktions- og underleverandørnet, som dækker hele EU, har øget betydningen af SMV'er. IKT giver store virksomheder mulighed for at styre vidtstrakte leverandørnet, som i nogle tilfælde omfatter hundredvis af SMV'er. De store virksomheders resultater afhænger i stigende grad af deres små og mellemstore leverandørers konkurrenceevne, som igen afhænger af disse store partners økonomiske situation.

Flere og flere innovationsklynger, hvis konkurrenceevne dog stadig er baseret på regionale kilder, indgår i overnationale viden- og produktionsnet. **Virksomheder i sådanne klynger, oftest SMV'er, er ved at blive en dynamisk del af den europæiske industri og en kilde til nyskabelser.** Nogle europæiske klynger, f.eks. inden for bioteknologi i München og Stockholm, hvor de deltagende virksomheder ofte har deres udspring i universiteterne, eller inden for tekstilindustrien i Norditalien, er blandt verdens bedste¹⁵.

Udvidede leverandørnet har forstærket forholdet mellem tilsyneladende forskellige og adskilte sektorer af økonomien og mellem forskellige regioner og lande i EU. Ingeniørfirmaer i centraleuropæiske lande uden direkte adgang til havet – herunder SMV'er – er f.eks. afhængige af efterspørgslen efter motorer og andre komponenter fra skibsværfter i helt andre lande. På samme måde er SMV'er i tekstilsektoren afhængige af kvaliteten af, tilgængeligheden af og prisen på syntetiske fibre fremstillet af fiberfabrikanter ved hjælp af råmaterialer udviklet af den kemiske industri.

De store virksomheders øgede outsourcing og downsizing har, selvom det kan skabe midlertidige tilpasningsproblemer, også skabt nye muligheder for og incitamenter til at drive selvstændig virksomhed. **Alt for få europæere ønsker dog at være selvstændige** (se figur 7.3). **Kun relativt få små virksomheder og mikrovirksomheder i Europa bliver desuden så store,** at de kan konkurrere effektivt med store dominerende virksomheder eller komme ind på de internationale markeder.

III. FØLGER AF UDVIDELSEN FOR INDUSTRIEN¹⁶

III.1. Betydeligt – men uensartet – fremskridt er opnået

Kandidatlandene har gjort en **stor indsats for at virkeliggøre strukturreformen** og har opnået en høj grad af makroøkonomisk stabilitet og økonomisk integration med EU. På det mikroøkonomiske plan har markedsliberalisering og privatisering fået følgeskab af betydelig omstrukturering af industrien. Landene har også moderniseret deres institutionelle, lovgivningsmæssige og administrative miljø.

Der er dog **stadig betragtelige forskelle mellem fremstillingsindustriens struktur i eksisterende og kommende medlemsstater.** I sidstnævnte lande er industrien mindre specialiseret og stadigvæk mere koncentreret inden for lavteknologiske sektorer, f.eks. fødevarer og drikkevarer, tekstilvarer, træ, papir og den primære metalindustri. Men det er ved at ændre sig. I de mest udviklede lande er der ved at ske et markant skifte i produktionen

¹⁵ Regionale klynger i Europa analyseres i Observatory of European SMEs 2002/3.

¹⁶ Følgerne af udvidelsen for industrien analyseres yderligere i et kommende dokument fra Kommissionen.

mod mere avancerede sektorer. Også arbejdskraftproduktiviteten stiger hurtigt, selvom den i alle kandidatlandene stadig er omkring eller under 50 % af EU-gennemsnittet. Med øgede udenlandske investeringer og offentlige finansielle overførsler i form af førtiltrædelsesstøtte har alle kandidatlandene fået tilført vigtig teknologisk og organisatorisk viden samt institutionel oplæring. I 2001 varierede den samlede tilførsel i form af direkte udenlandske investeringer alene fra 521 EUR pr. indbygger i Slovakiet til 2 284 EUR pr. indbygger i Tjekkiet¹⁷. Som følge af denne udvikling er **kandidatlandene gradvist ved at indhente og opnå gradvis konvergens med de industrielle mønstre i EU.**

I de **nuværende medlemsstater har den kommende udvidelse hovedsageligt været til gavn for industrien**, som har kunnet udnytte de forbedrede investeringsmuligheder i kandidatlandene og muligheden for at få adgang til højt kvalificeret arbejdskraft til relativt lave omkostninger. Samtidig har liberaliseringen af handlen med industrielle produkter i overensstemmelse med Europaaftalerne og den fremadskridende indførelse af Fællesskabets regelværk inden for de fleste sektorer sikret EU's industri et nyt, stort kundeunderlag (ca. 110 mio. indbyggere med Bulgarien og Rumænien).

III.2. Nogle områder kræver stadig særlig opmærksomhed

Selvom **industrien i de kommende medlemsstater generelt er parat til at konkurrere** i et udvidet EU, vil en dybere integration uundgåeligt medføre visse **lokale problemer**. Yderligere **omstrukturering vil være nødvendig**, navnlig inden for stålsektoren, hvor der stadig er problemer med overkapacitet. Inden for andre traditionelle sektorer vil store virksomheder, som endnu ikke er privatiserede, få svært ved at håndtere den øgede konkurrence. Inden for en række områder eller sektorer kan **omkostningerne ved at overholde Fællesskabets regelværk**, navnlig miljølovgivningen, på kort sigt have negative følger for virksomhedernes omkostningsstruktur, selvom overgangsperioder burde afhjælpe dette problem, og selvom kandidatlandene får nemmere adgang til bæredygtige teknologier fra de nuværende medlemsstater.

Udviklingen af iværksætteraktiviteter og SMV'er har været træg i kandidatlandene. Denne situation skyldes bl.a. mangel på ledelsesmæssig, organisatorisk og teknologisk knowhow, besværlig adgang til finansiering, utilstrækkelige støtteinstitutioner og problemer med at integrere sig i produktionsnet. I nogle lande er erhvervsmiljøet stadig alt for uvenligt over for de mindre virksomheder. Støtte til at give især SMV'er mulighed for at opfylde tidens samfundsmæssige og miljømæssige krav er afgørende, hvis de skal have mulighed for at udnytte fordelene ved et stabilt, anerkendt og forudsigeligt erhvervsmiljø.

I de nuværende medlemsstater vil **SMV'erne i grænseregionerne** være de mest udsatte virksomheder, navnlig inden for arbejdskraftkrævende sektorer, der risikerer at blive stillet over for lønmæssig konkurrence. Med undtagelse af enkelte sektorer, f.eks. tekstilvarer, har industriprodukter fra kandidatlandene i forvejen haft næsten fri adgang til EU siden 1995. **De fleste af de forventede justeringer har derfor allerede fundet sted.** Samtidig er det virksomhederne i grænseregionerne, der får flest nye muligheder, da de i mange industri- og servicesektorer stadig har betydelige konkurrencemæssige fordele i forhold til kandidatlandene.

¹⁷ Kilde: Eurostat fra nationale kilder. Rumænien og Bulgarien er ikke med i opgørelsen. Der foreligger ingen data for Malta, Cypern og Tyrkiet.

III.3. Udvidelsen giver nye muligheder for konkurrencemæssig reorganisering

Ensretningen af lønstrukturer og teknologiske kvalifikationer i det udvidede EU vil give industrien yderligere muligheder for konkurrencemæssig reorganisering. I overgangsperioden har kandidatlandene haft tendens til at specialisere sig i produktion med lave omkostninger, hvilket har udmøntet sig i et begrænset antal overførsler af produktion fra de nuværende medlemsstater til kandidatlandene, som har gjort det muligt for Europa at bibeholde aktiviteter, som ellers ville være blevet flyttet uden for Europa.

Mange virksomheder har dog anlagt en strategi, der går langt ud over passiv forædling af produkter fremstillet med lave omkostninger, idet de omstrukturerer deres værdikæder og integrerer virksomheder fra kandidatlandene på grundlag af lokale teknologiske bidrag og kvalifikationer. Når lokale leverandører og datterselskaber bevæger sig op i værdikæden, kan de få gavn af den overførte viden om højere teknologi. Bilindustrien er et eksempel på dette.

Generelt er udvidelsen allerede en realitet for industrien, og den har allerede åbnet op for mange muligheder. Udfordringen for kandidatlandene er at udvikle de kvalifikationer samt de institutionelle og erhvervsmæssige rammer, der kan forbedre de lokale virksomheders muligheder for at blive fuldt integreret i internationale produktionsnet. Industripolitikken bør søge at fostre og fremme en sådan udvikling for at udløse de nye medlemsstaters fulde potentiale til at opnå økonomisk konvergens. Samtidig skal de industripolitiske værktøjer også anvendes på en måde, der tager hensyn til kandidatlandenes særlige behov.

IV. INDUSTRIPOLITISKE UDFORDRINGER I ET UDVIDET EUROPA

IV.1. Globaliseringen

I 1990 var globalisering først ved at dukke op på den politiske dagsorden. I dag anerkendes globalisering som en af de vigtigste ændringsfaktorer i moderne økonomiske systemer og samfund. Kommissionen har tidligere analyseret betydningen heraf for EU's konkurrenceevne og fremhævet muligheder, udfordringer og politiske foranstaltninger¹⁸.

Det meste af verden, herunder også Kina og Rusland, deltager nu i den markedsbaserede internationale økonomi. Det har åbnet **nye markeder for EU's produkter og tjenesteydelser**, og som fremhævet ovenfor, afsætter de europæiske virksomheder en stigende del af deres produktion på de internationale markeder. Samtidig øger det konkurrencen fra importerede produkter og kan bevirke, at produktionsaktiviteter flyttes til lande med lavere faktoromkostninger. Da Europa ikke kan konkurrere på omkostninger alene, **spiller viden en central rolle**, når industrien skal tilpasse sig globaliseringen. Det gælder inden for alle sektorer, uanset om de er højteknologiske eller ej. I den sammenhæng er det nødvendigt at fostre innovation og bevare, udvikle og/eller tiltrække højt kvalificeret arbejdskraft, hvis det udvidede EU skal bevare videnbaserede aktiviteter med høj værditilvækst inden for dets grænser. Selv i en globaliseret økonomi er placering en afgørende faktor for forskning og innovation¹⁹. Det er derfor **vigtigere end nogensinde før at udvikle EU som et attraktivt produktionssted**. I den forbindelse bør man undersøge, om EU's

¹⁸ Jf. fodnote 2.

¹⁹ Det skyldes betydningen af "uskreven viden", som i modsætning til information eller "kodificeret viden" ikke er formaliseret og kun kan overføres via social interaktion. Denne skelnen foretages af R. Nelson og S.G. Winter (1982), "An evolutionary theory of economic change".

tiltrækningskraft svækkes af prisen på produktionsfaktorer som f.eks. energi. På samme måde har etablering af innovationsklynger højeste prioritet i en økonomi, som i stigende grad baseres på netsamarbejde.

I en mere og mere integreret verden kan ustabilitet hurtigt sprede sig, som det f.eks. skete under de senere års omfattende finansielle kriser blandt de nye økonomier. **Globalisering fordrer derfor, at industripolitiske foranstaltninger hurtigt kan iværksættes ved uforudsete begivenheder.**

Globaliseringen kræver større konvergens på lovgivningsområdet, og forskellene mellem EU's og konkurrenternes indfaldsvinkel på dette område repræsenterer en stor udfordring. EU håndterer generelt risici i forbindelse med industriprodukter (herunder spørgsmål vedrørende sundhed, sikkerhed og miljøbeskyttelse) proaktivt, f.eks. gennem lovgivning. I USA håndteres sådanne risici af den private sektor baseret på udfaldet af retssager, dvs. at indsatsen generelt sker efterfølgende. Udfordringen består i at etablere et samarbejde mellem systemer baseret på offentlige krav og systemer baseret på retssager. Standarder og tekniske forskrifter er andre områder, hvor det kan være svært at forene forskellige tilgange.

IV.2 Teknologisk og organisatorisk udvikling

Globaliseringen er sket i takt med og er blevet forstærket af den teknologiske udvikling, navnlig inden for informations- og kommunikationsteknologierne. **IKT anvendes inden for alle områder.** Den kan hjælpe med at forbedre produktiviteten inden for alle industrier og påvirke udformningen, produktionen, distributionen og markedsføringen af de fleste produkter og tjenesteydelser. Den har også bidraget til udviklingen af nye organisationsformer, f.eks. outsourcing og det tætte samspil mellem industri og tjenesteydelser, jf. ovennævnte analyse. Dette skaber vækst, der går langt ud over IKT-sektoren.

Kombinationen af IKT, nye ledelses- og organisationsteknikker og en kvalificeret arbejdsstyrke forbedrer konkurrenceevnen betydeligt. Teknologisk og organisatorisk udvikling skal derfor ledsages af løbende opgradering af arbejdsstyrkens kvalifikationer, også inden for områder, hvor kvalifikationskravene traditionelt har været lave, og derfor lægges der vægt på livslang læring. Hele tilrettelæggelsen af arbejdet skal faktisk understøtte positiv forandringsledelse, herunder eksistensen af tilstrækkelige incitamenter til at få arbejdsstyrken til at tilpasse sig nye krav.

Det er afgørende for EU, at **IKT udbredes og anvendes effektivt** inden for alle industrier, herunder de såkaldt traditionelle industrier. Lissabon-strategien tager sigte på at forbedre betingelserne for udbredelsen af IKT. Derfor er det altafgørende, at der tages fat om de hovedspørgsmål, der blev rejst i Lissabon.

Teknologisk udvikling standser ikke ved IKT. Andre lovende teknologier, som kan forbedre industriens konkurrenceevne betydeligt, er under udvikling, f.eks. bioteknologi, nanoteknologi og rene energiteknologier. Der er desuden sket gennembrud på området for nye materialer. Nye markedsmuligheder dukker op, men de kan kun udnyttes, hvis EU's industri forbedrer tilpasningsevnen, så den hurtigt kan flytte rundt på ressourcerne som reaktion på teknologiske nyskabelser.

IV.3 Central rolle til innovation og iværksætterånd

De avancerede økonomier er kendetegnet ved, at iværksætterånd og innovation har en afgørende funktion som vækstskebnere.

Risikovillige og motiverede iværksættere skaber nye virksomheder, som igen skaber nye arbejdspladser. Navnlig i en tid med hurtig teknologisk udvikling er **fortsat skabelse af nye virksomheder og vækst af de eksisterende afgørende for, at en økonomi kan tilpasse sig nye markedsmuligheder og forbedre både innovationstakt og produktivitet.**

Konkurrenceevne og økonomisk vækst bliver også mere og mere afhængig af innovation, dvs. af udviklingen og den økonomiske udnyttelse af nye eller forbedrede produkter og tjenesteydelser samt optimeringen af forretningsprocesser. Innovation omdefinierer hele tiden markederne og åbner op for nye områder for økonomisk og social aktivitet. Innovation vedrører alle industrielle sektorer, både nye og gamle.

Viden er den vigtigste ingrediens i innovationsaktiviteter. Innovation er oftest resultatet af komplekse og interaktive processer, hvor virksomheder udnytter supplerende viden fra andre organisationer og institutioner. Ved innovationsaktiviteter benyttes der i mange tilfælde nye ledelses- og organisationsmetoder, som er baseret på IKT og investeringer i supplerende udstyr og uddannelse. Også andre former for innovation i forbindelse med salgs- og markedsføringsmetoder (præsentationsinnovation) har i dag stor betydning for skabelsen af økonomisk værdi.

Kommissionen har for nylig påpeget, at Europa bruger mindre på FoU i forhold til BNP end dets hovedkonkurrenter²⁰. Fragmenteret FoU-indsats, lukkede og isolerede nationale forskningssystemer, utilstrækkelige forbindelser mellem industrien og forskningsgrundlaget og forskelle mellem de juridiske og administrative systemer trækker store vekslere på FoU-investeringerne og skabelsen af viden. "Produktiviteten" af den europæiske forskningsinvestering er desuden lav. **EU's innovationssystem har ikke tilstrækkelig kapacitet til at omsætte viden til værdiskabende nye eller forbedrede produkter, tjenesteydelser og processer.**

IV.4. Bæredygtighed og nye samfundsmæssige krav

Den stigende materielle levestandard i Europa har skærpet kravene til miljøbeskyttelse, arbejdskvalitet, socialt ansvar fra virksomhedernes side og beskyttelse af folkesundhed og forbrugere.

Offentlige institutioner skal reagere over for samfundets problemer. Det blev bekræftet, da Det Europæiske Råd i Gøteborg i 2001 besluttede, at bæredygtig udvikling skulle være et politisk hovedmål. Bæredygtig udvikling opdeles i tre søjler: en økonomisk, en social og en miljømæssig søjle. Det fordrer, at industripolitikken kan reagere over for de **intensiverede sociale og miljømæssige krav. Erhvervslivet bærer også en del af ansvaret for at reagere over for disse krav.** Det er kernen i diskussionen om virksomhedernes sociale ansvar.

Det opmuntrende fremskridt, der allerede er opnået ved at bryde forbindelsen mellem udviklingen i EU's industrielle produktion og emissionerne af visse forurenende stoffer, har

²⁰ Meddelelse fra Kommissionen "Mere forskning i Europa - mod 3 % af BNP" (KOM(2002) 499 endelig).

vist, at **industrien kan forbedre både konkurrenceevne og miljøbeskyttelse, hvis den får støtte fra det rigtige policy-mix.**

Den stigende efterspørgsel efter sikkerheds-, sundheds- og forbrugerbeskyttelse samt social sikring er til dels et resultat af offentlighedens bekymring over de miljømæssige, folkesundhedsmæssige eller etiske konsekvenser af nogle af de nye teknologier. I nogle tilfælde er den også udtryk for frygt for, at globaliseringen vil føre til tab af kulturel identitet, øget konkurrence fra lavomkostningslande eller underminering af økonomiske strukturer. Den afspejler offentlighedens legitime valg med hensyn til brugen af den øgede velstand. Hvad angår kravet om socialt ansvar fra virksomhedernes side, viser det, at tiden er inde til at revidere den måde, hvorpå virksomheder ledes, styres og administreres.

Disse samfundskrav kan også skabe nye forretningsmuligheder. Den megen fokus på miljøbeskyttelse har f.eks. bragt virksomheder i EU på forkant med udviklingen af miljøteknologier og opmuntret dem til at udvikle bæredygtige produktionsprocesser baseret på livscyklusanalyser. Kravet om bedre livskvalitet har skabt grobund for markeder for fritidsprodukter. Opmærksomheden på forbrugerspørgsmål og navnlig på fødevarekvalitet og -sikkerhed har også skabt nye markedsnicher. Men nye krav kan dog også generere nye omkostninger.

Politikken skal derfor ramme den rette balance, så de ambitiøse mål fra Lissabon og Gøteborg kan opfyldes. Stærk økonomisk vækst vil skabe de ressourcer, der skal bruges til at opfylde de intensiverede miljømæssige og sociale krav, navnlig i lyset af de betydelige yderligere sociale krav, der følger i kølvandet på befolkningsaldringen i Europa.

En del af disse problemer kan kun løses fuldt ud inden for en **global institutionel ramme**. Der er stort set fastlagt sådanne strukturer og regler for handlen med varer. Inden for andre områder, f.eks. konkurrence, er det internationale samarbejde om formulering og anvendelse af materielle og proceduremæssige regler forstærket betydeligt. Men på miljøområdet og det sociale område er der stadig store huller i den globale ramme. Global styring mangler ofte effektive håndhævelsesmuligheder eller undermineres af vigtige parter manglende deltagelse. Fremskridt på dette område kan **medvirke til at sikre, at EU's virksomheder ikke pålægges omkostninger eller andre begrænsninger, som hovedkonkurrenterne ikke lider under, og samtidig bidrage til sikre, at EU's politiske hovedmål opfyldes**, og at industrien får mulighed for at konkurrere under hensyntagen de sociale og politiske krav, der stilles på det europæiske marked.

V. VEJEN FREM

Industripolitikken vil også i fremtiden afhænge af en række faktorer, som kan fremme EU's konkurrenceevne og vækst. Ud over traditionelle elementer som f.eks. et stabilt makroøkonomisk miljø har innovation, viden, iværksætterånd og bæredygtighed afgørende betydning.

På denne baggrund revideres EU's industripolitiske foranstaltninger i det følgende.

V.1 Tværgående faktorer til støtte for konkurrenceevne og vækst

Europa besidder en lang række aktiver, som understøtter de europæiske virksomheders konkurrencemæssige udvikling og vækst. Disse aktiver omfatter navnlig:

- et stabilt politisk og makroøkonomisk miljø med veletablerede retsstatsprincipper, som giver virksomhederne mulighed for bedre at planlægge for fremtiden, investere og vokse
- et indre marked
- et højt niveau af social samhørighed og en højt kvalificeret, højtuddannet og fleksibel arbejdsstyrke, som, selvom dens kvalifikationer konstant skal forbedres gennem livslang læring og videreuddannelse, er et kerneelement i videnøkonomien
- en mangeårig tradition for dialog mellem arbejdsmarkedets parter, som sigter mod modernisering under hensyntagen til både arbejdsgiveres og arbejdstageres behov
- forsyningspligtydelser, som styrker brugerindustriernes konkurrenceevne ved at levere sikre kvalitetstjenesteydelser og samtidig garantere universelle ydelser til konkurrencedygtige priser. Grønbogen om forsyningspligtydelser, som udsendes i begyndelsen af 2003, vil skabe debat om, hvordan disse ydelser kan forbedres, så de i højere grad tilgodeser erhvervslivets behov med hensyn til infrastruktur, undervisning og uddannelse
- højtudviklede energi-, transport- og telekommunikationsnetindustrier. Infrastrukturen skal dog styrkes betydeligt²¹, især i de nye medlemsstater.

Disse primære støttefaktorer skal opretholdes og løbende forbedres, men der er i dag etableret et solidt grundlag.

I overensstemmelse med Lissabon-strategien bør EU forstærke det politiske fokus på de direkte drivkræfter bag den europæiske industris vækst og produktivitet. I nylige rapporter fra OECD og Kommissionen²² fremhæves sammen med udbredelsen af IKT den vigtige rolle, som innovation og iværksætterånd spiller som drivkræfter bag vækst og produktivitet. Desuden bliver bæredygtig udvikling i stigende grad en drivkraft bag vækst og produktivitet i EU's økonomi. Der skal træffes særlige industripolitiske foranstaltninger for at give næring til disse styrker.

V.1.1 Fremme af innovation, viden og forskning

EU bør søge at forbedre resultaterne på innovationsområdet ved at tage fat om nogle kritiske innovationsfaktorer, som endnu ikke er tilstrækkeligt udviklede.

Det Europæiske Råd vedtog på dets møde i Barcelona, at EU's **investeringer i FoU** skal øges til ca. 3 % af BNP inden 2010. I forlængelse heraf har Kommissionen i en netop udsendt meddelelse²³ understreget, at der skal etableres rammevilkår, der i højere grad tilskynder til private investeringer i FoU, og den offentlige finansiering af industriel forskning skal anvendes bedre. Den har også lanceret initiativet til fordel for et **europæisk forskningsrum** (ERA), som skal eliminere fragmenteringen af forskningsaktiviteter i Europa²⁴.

²¹ Forbedret tilgængelighed af bredbåndsbaseerede telekommunikationsinfrastrukturer og udvikling af transeuropæiske net har højeste prioritet i denne forbindelse.

²² Jf. OECD Growth Project, 2001, eller Kommissionens rapporter om konkurrenceevnen.

²³ Meddelelse fra Kommissionen "Mere forskning i Europa - mod 3 % af BNP" (KOM(2002) 499 endelig).

²⁴ Jf. meddelelse fra Kommissionen "Det europæiske forskningsrum" (KOM(2002) 565 endelig).

FoU-politik er et vigtigt instrument, når det gælder forøgelse af EU's vækstopotentiale. Viden og innovation er grundlaget for videreudvikling af industrier med høj værditilvækst, herunder IKT, bioteknologi og nanoteknologier. Industripolitikken og FoU-politikken skal ligeledes skabe de rette betingelser for stimulation af innovation i overensstemmelse med handlingsplanen om FoU, som vil blive fremlagt på Det Europæiske Råds forårsmøde.

Teknologiske platforme kan i nogle tilfælde betragtes som et forum, hvor de deltagende parter kan samarbejde og udarbejde langsigtede strategiske planer for FoU i forbindelse med bestemte teknologier, der stiller store økonomiske eller samfundsmæssige krav, f.eks. fremkomsten af hydrogen som ny energikilde. Det vil skabe synergi mellem offentlige myndigheder, brugere, lovgivere, industri, forbrugere og ekspertisecentre, der betragtes som steder, hvor grundlæggende forskning og teknologioverførsel er tæt forbundet. Der skal være sammenhæng mellem den forskning, der kan skabe nye muligheder, og den senere lovgivning, som skaber rammerne for udvikling og markedsføring af disse teknologier.

Investeringer i **immaterielle aktiver** og **menneskelig kapital** bør stimuleres for at sikre optimal udnyttelse og udbredelse af eksisterende viden. Bedre hensyntagen til de videnintensive servicesektorers behov kan også bidrage til opfyldelsen af dette mål²⁵. Endelig er det vigtigt at tilskynde til og fremme etableringen af **innovationsklynger og -net**²⁶. I den forbindelse har Kommissionen allerede anerkendt det hensigtsmæssige i at omdirigere offentlige udgifter over mod akkumulering af fysisk og menneskelig kapital samt forskning og udvikling i tråd med kravene i Lissabon-strategien²⁷.

Politikker, der udgør lovgivningsgrundlaget for virksomheder (konkurrence, intellektuelle ejendomsrettigheder), skattemæssige incitament (gunstig beskatning af innovationsudgifter) og finansieringsmuligheder (forskning, finansielle tjenesteydelser, regionalpolitik) kan alle benyttes til at fremme innovation. Det er nødvendigt at styrke synergien mellem alle disse politikområder for at maksimere deres bidrag til vækstskabende innovation. Den centrale rolle, som innovation spiller i den videnbaserede økonomi, kræver målrettet handling fra EU's og medlemsstaternes side. Kommissionen vil undersøge grundlaget for den europæiske innovationspolitik og fremlægge en innovationsstrategi i en kommende meddelelse.

Forsvarsindustrierne spiller en særlig rolle i denne forbindelse. Disse industrier er kendetegnet ved deres afhængighed af ordrer fra staten og deres gode forsknings- og innovationsresultater. Den innovative effekt af investeringer i disse industrier smitter af på økonomien som helhed, som det ses i f.eks. USA. Det er vigtigt, at EU undersøger forsvarsindustrierne nærmere på baggrund af de resultater, der f.eks. er opnået inden for luftfarts- og satellitindustrien.

V.1.2 Iværksætterånd

Erhvervsmiljøet bør stimulere etablering, vækst og udvikling af SMV'er og iværksætteraktiviteter generelt. Begrænset adgang til finansiering på de tidlige og mellemliggende trin af en virksomheds livscyklus, mangel på kvalifikationer og lovgivning samt en relativt højere skattebyrde hæmmer væksten af SMV'er (jf. figur 7.1). SMV'ernes innovationsaktiviteter kan fremmes yderligere gennem bedre samarbejde og interaktion på

²⁵ OECD (Innovation and productivity in services, 2001) har også beskrevet de videnintensive tjenesteydelsers betydning for innovation og vækst.

²⁶ Aktuell forskning understreger betydningen af at kæde de forskellige aktører sammen i innovationssystemer, herunder nye aktører som f.eks. iværksættere, virksomhedskuvøser, innovationscentre osv.

²⁷ Kommissionens meddelelse "De offentlige finanser i ØMU – 2002" (KOM(2002) 209 endelig).

tværs af medlemsstaterne samt forbedret adgang til forskningsprogrammer, der giver nye virksomheder mulighed for at udnytte supplerende knowhow og udvikle de kompetencer, der skal bruges til at skabe nye produkter og tjenesteydelser. Endelig bør iværksætterkulturen fremmes gennem undervisnings- og uddannelsesprogrammer allerede i skolerne.

Styrkelse af iværksætterånden er et tværgående mål, som i lighed med innovationspolitik kræver en samstemmende indsats fra flere politikområder, herunder undervisning, indre marked, finansielle tjenesteydelser, uddannelse og skattepolitik. Skabelse af et erhvervsvenligt miljø til opstart og udvikling af nye virksomheder er en del af Lissabon-strategien og er omhandlet af det europæiske charter for små virksomheder, som blev vedtaget på Det Europæiske Råds møde i Feira i 2000. Den kommende **grøn bog om iværksætterånd** vil genoplive debatten om, hvordan Europas iværksætterånd kan forstærkes.

V.1.3. Fremme af en bæredygtig struktur for industriel produktion

EU-industriens behov for en mere bæredygtig produktionsstruktur skaber ny vækst og øget produktivitet, som det også fremgår af resultatet fra verdenskonferencen om bæredygtig udvikling i Johannesburg. Fremsynede virksomheder, ikke mindst SMV'er, kan skabe overskud og "bæredygtig værdi", hvis de ved hjælp af design og innovation fremstiller mere miljøvenlige produkter og etablerer de nye markeder, som i stigende grad efterspørges af lovgivere og forbrugere.

EU skal udvikle og yderligere styrke **politikken for bæredygtig produktion** for at opfylde forpligtelserne fra Johannesburg-konferencen vedrørende bæredygtig produktion og forbrugsmønstre. Denne indsats skal baseres på og være i overensstemmelse med eksisterende initiativer. Politikken skal udvikles i samråd med industrien og andre berørte parter for at sikre deres fulde støtte til og engagement i frivillige ordninger. Kerneelementer i en sådan indsats kan f.eks. omfatte:

- tilskyndelse til bredere anvendelse af bedste praksis med henblik på at forbedre miljøeffektiviteten i brugen af ressourcer og øge brugen af genanvendelige ressourcer
- fremme af en kommerciel levedygtig genanvendelsesindustri og anvendelse af bedste praksis
- indførelse af en livscyklustilgang til integreret produktpolitik gennem frivillige aftaler og miljøstandarder og -deklarationer for produkter
- tilskyndelse til udvikling og udbredelse af rene teknologier ved at fjerne hindringer for deres anvendelse og fremme af offentligt/privat FoU-samarbejde
- udvidet anvendelse af miljøstyringssystemer, der tager særlige hensyn til SMV'er, og yderligere fremme af virksomhedernes ansvar.

For at skabe en bæredygtig industriel produktionsstruktur vil det desuden være nødvendigt at udvikle kapacitet til at fremme, håndtere og imødekomme ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet.

V.2. Revurdering af EU's industripolitik

I dette afsnit fremhæves først betydningen af de rammebetingelser, virksomhederne udvikler sig under. Herefter ses der på de værktøjer, der kan anvendes til at vurdere disse betingelsers indvirkning på konkurrenceevnen og til at afdække yderligere muligheder for forbedringer.

Derefter udforskes det, inden for rammerne af Lissabon-strategien, hvordan man kan skabe en god cirkel mellem de forskellige politikker, der bidrager til industriens konkurrenceevne, og dermed opnå en bæredygtig udvikling på det økonomiske, sociale og miljømæssige område. Herudover gøres der specielt opmærksom på de nye medlemsstaters behov for politiske tiltag og nødvendigheden af at fremme global styring. Endelig kommer man i dette afsnit ind på, hvordan det kan vurderes, om industripolitikken er relevant for bestemte industrisektorer særlige problemer og karakteristika.

V.2.1. *Rammebetingelsernes store betydning*

Europæiske virksomheder konkurrerer i en stadig mere global økonomi, men de erhvervsbetingelser, de har i det indre marked, er afgørende for deres konkurrenceevne, vækst og beskæftigelsesmæssige resultater. Mange aspekter af de vilkår, der gælder for virksomhederne i det indre marked, afhænger af offentlige, halvoffentlige eller private institutioner og organer. De tjenester, alle disse institutioner og organer tilbyder, og effektiviteten af det "system", de danner, og som virksomhederne indgår i, påvirker i høj grad disses resultater. **Det er blevet påvist, at man ved at fokusere på "systemfejl" kan gøre industripolitikken betydeligt mere effektiv**²⁸. EU bør udvikle en systemorienteret strategi, der så vidt muligt modsvarer industriens reelle behov.

Der kan skelnes mellem **fire hovedkategorier af rammebetingelser**, som er relevante ud fra en industripolitisk synsvinkel:

- Bestemmelser²⁹, der fastsætter de generelle markedsvilkår (f.eks. selskabslovgivning, generelle principper for aftaleret³⁰, konkurrenceregler og regler for det indre marked, sociale og arbejdsmarkedsmæssige bestemmelser, intellektuelle ejendomsrettigheder, skatte- og arbejdslovgivning, investeringsregler, internationale handelsregler og forbrugerpolitik).
- Bestemmelser, der vedrører bestemte kategorier af produkter og tjenesteydelser direkte (f.eks. bestemmelser om markedsføring af produkter, der rejser spørgsmål om sikkerhed, interoperabilitet og standardisering, eller produktspecifikke handelsforanstaltninger såsom toldtariffer og antidumpingforanstaltninger); sektorspecifikke bestemmelser kan også indvirke på andre sektorer konkurrenceevne, f.eks. hvis de berører priserne på eller udbuddet af vigtige input.
- Institutioner, der får markedet til at fungere, og som kan være offentlige (f.eks. domstole, virksomhedsregistre, konkurrencemyndigheder og patentmyndigheder), halvoffentlige eller private (f.eks. teknologioverførselsinstitutioner samt standardiserings- og overensstemmelsesvurderingsorganer).

²⁸ Der findes mange former for systemfejl, f.eks. utilstrækkelige forbindelser mellem den industrielle forskning og videnbasen, systemer til beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, der ikke giver tilstrækkelige incitamenter til at markedsføre og udbrede resultaterne af offentlig forskning, vanskelig adgang for SMV'er til nye teknologier eller mangel på finansiering på bestemte stadier i en virksomheds livscyklus.

²⁹ Ved bestemmelser forstås her bestemmelser, der udspringer af lovgivningsinstrumenter, men også bestemmelser, der udspringer af andre instrumenter såsom aftaler indgået mellem berørte parter efter forhandling, f.eks. mellem arbejdsmarkedets parter eller producenter og forbrugere.

³⁰ Den høring, der indledtes med meddelelsen fra 2001 om europæisk aftaleret (KOM(2001) 398 endelig), viste, at der er mange hindringer for grænseoverskridende aftaler, der øger transaktionsomkostningerne og svækker virksomhedernes, herunder især SMV'ers, konkurrenceevne. Kommissionen agter at foreslå foranstaltninger til afhjælpning af disse problemer i en handlingsplan, der skal offentliggøres i 2003.

- Mere generelle betingelser, hvis direkte indvirkning som regel er vanskeligere at vurdere, og som ofte ikke lader sig ændre inden for en kort tidshorison – f.eks. de makroøkonomiske rammer, samfundsmæssige værdier, der påvirker iværksætterånden, eller et lands politiske stabilitet.

Siden vedtagelsen i 1990 af Kommissionens meddelelse om industripolitikken, har europæisk industri nydt godt af en række **betydelige politiske landvindinger** med hensyn til forbedringen af rammebetingelserne. Først og fremmest er Den Monetære Union nu en realitet, og det indre marked er gennemført på mange områder. Det indre marked har medført de strukturreformer, der var nødvendige for at skabe nye forretningsmuligheder, øge produktiviteten og give virksomheder, der sælger eller køber varer og tjenesteydelser, et større marked. Indførelsen af den fælles valuta har øget gennemsigtigheden, nedsat transaktionsomkostningerne og mangedoblet det indre markedes økonomiske potentiale.

Der er også sket betydelig fremgang inden for liberaliseringen af sektorer som f.eks. telekommunikation, energi og transport, hvilket har forbedret brugerindustriernes konkurrencestilling. Denne liberalisering skal videreføres og udformes mere præcist, specielt med henblik på at styrke brugernes konkurrenceevne under hensyntagen til opretholdelsen af forsyningspligten.

Der er dog stadig områder, hvor der er **plads til forbedringer**. Lovgivningsmæssige og tekniske hindringer for handel og etablering i visse sektorer hæmmer det indre marked, så det ikke fungerer så gnidningsløst som det burde. Det finansielle klima for virksomhederne, især for SMV'er, ville blive betydeligt bedre, hvis de finansielle markeder var dybere, mere likvide, effektive og integrerede. I det indre marked for tjenester er der en dyb kløft mellem visionen om en integreret europæisk økonomi og den virkelighed, leverandører og brugerne af tjenesteydelser oplever³¹. Hertil kommer, at manglerne i beskyttelsen af den intellektuelle ejendomsret undergraver konkurrenceevnen. EF-patentet ville helt klart give EU's industri, innovation og forskning en række konkurrencemæssige fordele, men da medlemsstaterne fortsat prioriterer deres nationale særinteresser, er der et helt år efter udløbet af Lissabon-fristen i december 2001 kun sket meget lidt på det område. Forskelle i den indirekte beskatning kan også fordreje den interne handel og opsplitte markedet for varer og tjenesteydelser. Komplexiteten i de 15 nationale selskabsskattesystemer skaber hindringer for grænseoverskridende virksomhed og for udnyttelsen af fordelene ved det indre marked. Det er heller ikke i overensstemmelse med Lissabon-målet, at det kun er gået langsomt fremad på en række områder, som f.eks. på markederne for offentlige indkøb. Det mindsker fordelene ved den økonomiske integration, at forpligtelserne ikke gennemføres ensartet.

Den senere tids virksomhedslukninger har ført til en voldsom udhuling af formueværdier og har skabt mistillid i befolkningen til markedets integritet. Der er almindelig enighed om, at gode rammer for virksomhedsstyring (corporate governance) er en af de centrale forudsætninger for, at konkurrencedygtige virksomheder kan udvikle sig effektivt og bæredygtigt. Ved at definere de opgaver og ansvarsområder, de forskellige dele af en virksomhed varetager, bliver det muligt at evaluere og udnytte de forhåndenværende forretningsmuligheder optimalt til gavn for vækst, innovation og beskæftigelse. Ved at beskytte offentlige interesser, i det omfang det er nødvendigt, uden at tage modet fra risikovillige investorer eller underkende god og sund forretningssans, øger man tilliden til de finansielle markeder, hvilket letter adgangen til billig finansiering. En velafvejet corporate governance-strategi skaber endvidere større opmærksomhed om de berørte parter interesser

³¹ Se Kommissionens rapport - Status over det indre marked for tjenester, KOM(2002) 441, 30. juli 2002.

og virksomhedernes sociale ansvar. Med den tiltagende globalisering af økonomien er det formodentlig ikke længere nok, at der træffes foranstaltninger på nationalt plan. Kommissionen agter under hensyntagen til de nyligt offentliggjorte anbefalinger fra den højtstående gruppe af eksperter i selskabsret³² at forelægge en handlingsplan vedrørende selskabsret (herunder corporate governance) i en meddelelse, der skal offentliggøres i første kvartal af 2003.

Flere af disse vigtige rammebetingelser er fastsat direkte på EU-plan, hvor der til trods for landvindingerne stadig er betydelig plads til en yderligere indsats, især hvad angår de lovgivningsmæssige rammer. **På andre områder er det medlemsstaterne (eller de administrative enheder, de består af), der spiller hovedrollen i forbindelse med fastsættelsen af rammebetingelserne.** Direkte beskatning og det sociale og arbejdsmarkedsmæssige område er oplagte eksempler. Selv på områder, der hører under EU's kompetence, kan manglende gennemførelse af EU-lovgivning i medlemsstaterne eller uensartet anvendelse af bestemmelserne på nationalt eller lavere plan i nogle tilfælde indvirke negativt på rammebetingelserne. Det skal undersøges yderligere, hvordan EU kan forbedre rammebetingelserne til trods for denne ualmindelige institutionelle konstruktion.

V.2.2. En mere systematisk EU-tilgang til forbedring af rammebetingelserne

Spørgsmålet om de industripolitiske værktøjer er tæt forbundet med industripolitikken hovedmål, nemlig at forbedre erhvervsklimaet. I den henseende adskiller industripolitikken sig ikke fra erhvervspolitikken som defineret i Kommissionens interne arbejdsdokument "På vej mod Enterprise Europe: Arbejdsprogram for erhvervspolitikken 2000-2005"³³. I dette dokument defineres erhvervspolitikken som en politik, der "skal dække alle aspekter af erhvervslivet, så virksomhederne, uanset størrelse, retlig form, sektor eller beliggenhed, får mulighed for at vokse og udvikle sig. I Enterprise Europe skal enhver med en kommercielt gennemførlig ide have mulighed for at realisere den og derefter levere den på den bedst mulige måde til det egnede marked." **Industripolitikken kan derfor defineres som anvendelsen af erhvervspolitiske instrumenter i industrisektoren.**

EU har udarbejdet en række metoder til forbedring af virksomhedernes rammebetingelser. Der har været to hovedlinjer i dette arbejde.

På EU-plan har man tilstræbt at udvikle **nye metoder til lovgivning**, der skal gøre lovgivningen mindre belastende for virksomhederne. De vigtigste tiltag på dette område er:

- Den nye metode til produktpolitik, der begrænser lovgivningen til væsentlige krav i forbindelse med produktsikkerhed og interoperabilitet. Det overlades til producenterne at vælge en teknologisk løsning, der sikrer overholdelse af de væsentlige krav, hvilket befordrer innovation, konkurrence og producentansvarlighed. Frivillige harmoniserede standarder er vigtige i den forbindelse, da de udgør det mest anvendelige middel til opfyldelse af de væsentlige krav.

³² Den højtstående gruppe af eksperter i selskabsret, der blev oprettet af Kommissionen i september 2001 med henblik på at tilvejebringe forslag til moderne lovgivningsmæssige rammer for europæisk selskabsret, fremlagde sine anbefalinger i en slutrapport den 4. november 2002. Denne rapport indeholder et vigtigt kapitel om corporate governance samt detaljerede anbefalinger vedrørende følgende spørgsmål: offentliggørelse af virksomhedernes corporate governance-strukturer og -praksisser, styrkelse af aktionærrettigheder, (uafhængige) eksterne bestyrelsesmedlemmers og bestyrelsens rolle, kvaliteten af virksomhedernes indberetninger og pålideligheden og integriteten af ekstern revision samt koordinering af medlemsstaternes indsats på området corporate governance.

³³ SEK(2000) 771.

- Den globale metode til overensstemmelsesvurdering, der er knyttet til den nye metode, og som så vidt muligt tilsigter at lade producenterne vælge mellem forskellige overensstemmelsesvurderingsprocedurer, herunder i mange tilfælde deres egne erklæringer om overensstemmelse med de væsentlige krav. Denne metode er mindre præskriptiv og har den fordel, at den øger producenternes ansvarsfølelse.
- Incitamenter til standardiseringsorganer til fortsat at udvikle europæiske standarder tillige med nye standardiseringsprodukter, der kan udarbejdes meget hurtigt. Dette er vigtigt på områder, hvor de tekniske fremskridt sker meget hurtigt, da det sikrer, at standarderne afspejler det aktuelle teknologiske stade.

På et mere overordnet plan udsendte Kommissionen i juni 2002 efter opfordring fra Det Europæiske Råd i Lissabon en generel **handlingsplan om "bedre og enklere lovgivningsmæssige rammer"**³⁴. I denne handlingsplan er der fastsat en række generelle foranstaltninger, der skal forbedre udarbejdelsen af EU's aktioner (konsekvensanalyse af lovgivningsmæssige og politiske initiativer for at måle de forventede virkninger af politiske alternativer på forskellige kategorier af berørte parter, herunder industrien, samt principper og minimumsstandards for offentlig høring), forenkle og reducere omfanget af gældende fællesskabsret³⁵, lette valget af egnede og effektive instrumenter, herunder såkaldt "alternative" instrumenter som samregulering og selvregulering, og forbedre overholdelsen af EU's bestemmelser. Efter opfordring fra Det Europæiske Råd i Sevilla er en stor del af de foreslåede foranstaltninger i øjeblikket genstand for forhandlinger med henblik på indgåelse af en interinstitutionel aftale om "bedre lovgivning" inden udgangen af 2002.

EU bør på baggrund heraf - inden for rammerne af traktaten og under hensyntagen til Europa-Parlamentets og Rådets beføjelser - udbygge og gøre yderligere brug af sin erfaring med bedre lovgivning på en række områder, hvor der stadig gælder meget detaljerede direktiver, og hvor lovgivningen kan forenkles.

Handlingsplanen vil bl.a. gøre det nemmere at tage hensyn til **alternativer til traditionel lovgivning og regulering**, når det er hensigtsmæssigt. Inden for rammer, der skal fastlægges i samråd med de øvrige institutioner, vil Kommissionen f.eks. kunne fremme samregulering og selvregulering, der beror på aftaler mellem berørte parter³⁶ eller producenters og tjenesteleverandørers frivillige tiltag (såsom adfærdskodekser). Frivillige instrumenter er særlig anvendelige på områder i hurtig teknisk fremgang. EU's metode til standardisering kan eventuelt også anvendes på tjenesteydelsesområdet.

En anden vigtig faktor til at sikre, at lovgivningen ikke lægger unødvendige byrder på erhvervslivet er **forudsigelighed**, der består af to aspekter. For det første skal virksomhederne have tilstrækkelig tid til at efterkomme de nye bestemmelser, så omkostningerne ved tilpasningen af deres produkter og processer ikke bliver uoverkommelige. For det andet skal

³⁴ KOM(2002) 278.

³⁵ Handlingsplanen bekræfter Kommissionens mål, der er at reducere omfanget af gældende fællesskabsret med mindst 25 % inden udgangen af 2004, og bebuder et kommissionsinitiativ til et forenklingsprogram, der tager udgangspunkt i erfaringen med f.eks. Slim-projektet (enklere lovgivning for det indre marked), der har til formål at strømline lovgivningen om det indre marked.

³⁶ I forbindelse med arbejdsmarkedsrelationerne i industrien er der eksempler på sådanne aftaler som led i den sociale dialog. Kommissionens forslag i grønbogen om forbrugerbeskyttelse og meddelelsen om opfølgningen heraf indeholder lignende retningslinjer for innovative forslag på lovgivningsområdet.

bestemmelserne være stabile og bør ikke ændres for hyppigt, især hvis de indebærer betydelige tilpasningsomkostninger³⁷.

På områder, som fortrinsvis hører under medlemsstaternes kompetence, har EU også udviklet nye metoder med henblik på at måle og sammenligne bestemte rammebetingelsers indvirkning på konkurrencen og befordre relevante forbedringer. Siden Det Europæiske Råd i Lissabon har denne indfaldsvinkel været kendt som den **åbne koordineringsmetode**. Den har sat EU i stand til at spille en positiv rolle i forbindelse med fremme af konkurrencemæssige forbedringer på disse områder. De instrumenter, der anvendes i den forbindelse, er bl.a. følgende:

- Tilbundsgående situationsanalyser - underbygget af relevante målinger - af bestemte rammebetingelser, der betragtes som særlig relevante. Det drejer sig om resultattavler, f.eks. resultattavlen for erhvervspolitikken og resultattavlen for innovation, samt rapporter om konkurrenceevnen eller sammensatte indikatorer for vidensamfundet på områder relateret til FoU og menneskelig kapital.
- Sammenligninger mellem medlemsstaternes (og udvalgte tredjelandes) resultater med henblik på benchmarking og passende opfølgning heraf.
- Identificering, udveksling og gennemførelse af bedste praksis.
- Desuden vil der fremover blive gjort mere brug af kvantitative mål³⁸. Disse mål, der skal fastsættes af medlemsstaterne, kan - ledsaget af de tilsvarende målinger - anvendes til at overvåge konkurrencemæssige forbedringer.

Disse metoder er allerede udviklet for så vidt angår en række - især for SMV'er - afgørende konkurrencefaktorer, f.eks. etableringsformaliteter, adgang til finansiering, erhvervsstøttetjenester, virksomhedskuvøser, overdragelse af virksomheder, innovation, forskning og udvikling samt menneskelige ressourcer. Disse politikinstrumenter er dog stadig under udvikling, og **EU kunne udvide denne metodologi til et meget større spektrum af relevante konkurrencefaktorer**. Det kræver, at der på en række områder tilvejebringes flere relevante, pålidelige statistiske data.

V.2.3. Bedre integrering af EU-politikker, der indvirker på industriens konkurrenceevne

Da konkurrenceevnen bestemmes af en lang række betingelser og faktorer, har alle politikker, der indvirker på disse faktorer, også indflydelse på konkurrenceevnen. EU bør derfor sørge for, at deres potentiale for forbedring af konkurrenceevnen udnyttes til fulde. Industripolitikken skal desuden foregribe og lette tilpasningen af produktionsapparatet samt sikre, at konsekvenserne heraf styres.

I henhold til EF-traktatens artikel 157 bidrager "Fællesskabet [...] til gennemførelsen af målene [...] [for industripolitikken] gennem de politikker og aktioner, som det iværksætter i henhold til andre bestemmelser i denne traktat", tillige med at det træffer specifikke foranstaltninger til støtte for medlemsstaternes aktioner.

³⁷ Frivillige metoder tilsat statsregulering i et passende omfang er en del af en strategi, der har til formål dels at opnå et højt niveau for beskyttelse af legitime interesser såsom forbrugerbeskyttelse, dels at gøre erhvervslivets lovgivningsmæssige rammer mere gennemsigtige og forudsigelige.

³⁸ Som anført i Kommissionens meddelelse - Bedre erhvervsklima (KOM(2002) 610 endelig).

Det er derfor væsentligt at sikre en passende integrering af alle de EU-politikker, der kan bidrage til at opfylde disse mål. Dette er blevet endnu mere vigtigt i forbindelse med bæredygtighedsstrategien, da der skal findes en balance mellem dens tre dimensioner - den økonomiske, sociale og miljømæssige.

En række politikker er allerede godt integreret i industripolitikken:

- **Handelspolitikken** har som et af sine hovedmål at gøre verdenshandelssystemet mere åbent, herunder nærmere bestemt at åbne beskyttede markeder i tredjelande for EU-producenter og -tjenesteleverandører. Den giver EU's producenter adgang til billigere input fra tredjelande og underkaster dem øget konkurrence fra disse lande, hvilket både gør det muligt og tvingende nødvendigt for dem at forbedre deres konkurrenceevne.
- Som anført ovenfor har **politikkerne i forbindelse med det indre marked** også en generelt positiv indvirkning på konkurrenceevnen, idet de befordrer liberaliseringen af markederne og harmoniseringen af bestemmelserne, selv om det ikke er gået fremad med samme hastighed på alle områder og der stadig er behov for fremskridt.
- Det samme gælder stort set for de indbyrdes tæt forbundne **energi- og transportpolitikker**.
- **FoU-politikken**, der styrker videnbasen og især beskæftiger sig med nøgleteknologier ("enabling technologies"), bidrager også betydeligt til EU's industrielle konkurrenceevne. Den kunne mobiliseres yderligere med henblik på specifik støtte til projekter af interesse for EU – som Galileo – idet den kan drage fordel af de særlige konkurrenceregler for forskningssamarbejde.
- **Konkurrencepolitikken** styrker også industriens konkurrenceevne. De lovgivningsmæssige rammer, den opstiller, tilskynder virksomhederne til at blive mere effektive, så de kan overleve på deres respektive markeder. Konkurrencepolitikken forbereder desuden EU's virksomheder på den udfordring, der ligger i tredjelandenes markeder. I den sammenhæng skal der tages højde for mange markeds stadig mere globale dimension. Indholdsmæssigt og med hensyn til anvendelse i praksis har konkurrence- og industripolitikken hver deres tyngdepunkt, som skal afbalanceres i forbindelse med beslutningsprocessen³⁹.
- Ligesom førhen skal det potentiale, der ligger i **regionalpolitikken**, udnyttes til fulde med henblik på at ledsage de omstruktureringer, der uundgåeligt vil fortsætte i en række sektorer som følge af ændringer i efterspørgslen og øget global konkurrence. Regionalpolitikken får også en vigtig opgave, idet den skal støtte de kommende medlemsstaters indsats for at indhente efterslæbet i konkurrenceevnen og for at mindske de sociale og arbejdsmarkedsmæssige konsekvenser heraf.
- Sammenhængen mellem **den makroøkonomiske politik** og strukturpolitikkerne sikres af de overordnede økonomiske retningslinjer.

³⁹ Kommissionens meddelelse "Produktivitet: nøglen til konkurrenceevne for EU's økonomier og virksomheder", KOM(2002) 262, (især kapitel syv) peger på en række områder, hvor der med fordel kan sættes ind.

Andre politikområder, der ofte svarer til nye behov i samfundet, er udtryk for nyere udfordringer. Deres berøringsflade med industripolitikken kan derfor udvides. I den forbindelse skal der tages fuldt hensyn til EU's **bæredygtighedsstrategi**, der indebærer, at **målene skal forfølges sideløbende under denne strategis tre søjler** - den økonomiske, den sociale og den miljømæssige. Ganske vist kan det umiddelbart forekomme vanskeligt at forene mål, der forfølges af politikker under disse tre søjler, men bæredygtighedsmålet giver faktisk altid et positivt resultat, forudsat at en række betingelser overholdes. For det første skal der tages fuldt hensyn til den **dynamiske vekselvirkning mellem politikker**. For det andet skal der foretages en kontrol ("**reality check**"), for at sikre, at en af bæredygtighedssøjlerne ikke udvikler sig på bekostning af de andre. Der er med andre ord behov for konstant overvågning for at påse, at de tre dimensioner følges ad på en måde, der fremmer konkurrenceevnen.

- **Social- og beskæftigelsespolitikken**, herunder **politikken for erhvervsuddannelse**, har en vigtig rolle med hensyn til at sikre, at fremme af konkurrenceevnen er en del af den afbalancerede gennemførelse af Lissabon-strategien. Da disse politikker medvirker til, at arbejdstagernes kompetencer hele tiden ajourføres, og dermed fremmer kvalitet i arbejdet, bidrager de til at imødekomme efterspørgslen på arbejdsmarkedet og yder et vigtigt bidrag til videnøkonomien. De kan desuden lette accepten af de nødvendige industrielle omstruktureringer ved at afhjælpe disses negative sociale konsekvenser. For at kunne styre ændringerne og kombinere fleksibilitet med nye former for sikkerhed for de ansatte er det meget vigtigt, at privatpersoner, virksomheder og offentlige myndigheder investerer i menneskelig kapital.
- **Forbrugerbeskyttelses- og folkesundhedspolitikken** er en væsentlig forudsætning for forbrugertillid, der til gengæld danner grundlaget for en stabil og voksende efterspørgsel. Disse politikker kan selvfølgelig også omfatte strenge forskriftsmæssige krav. De kan dog skabe muligheder for vækst ved at give virksomhederne forudsigelige betingelser. Herudover kan de - de stadig mere krævende forbrugermarkeder taget i betragtning - medvirke til at fremme offentlighedens accept af visse teknologier og kommercielle teknikker.
- I forbindelse med **miljøpolitikken** kan det være nødvendigt at begrænse eller endog forbyde anvendelsen af visse input eller teknologier, hvilket kan øge produktionsomkostningerne i en kortere periode. På længere sigt kan denne politik imidlertid hjælpe EU's virksomheder med at skaffe sig et konkurrencemæssigt forspring på globalt plan, og den skaber nye markeder for rene produkter og teknologier.
- Det voksende krav om et **socialt ansvar hos virksomhederne**, der stiller krav til både virksomhederne og de politiske beslutningstagere, kan i sidste ende bidrage positivt til europæiske virksomheders konkurrenceevne ved at skabe konsensus om den europæiske sociale og økonomiske model.

På alle disse områder er det vigtigt at sikre, at midlerne til at nå disse legitime mål er så omkostningseffektive som muligt, og at industrien bevarer sin konkurrenceevne og er i stand til at bidrage aktivt til bestræbelserne på at opfylde de samfundsmæssige ambitioner.

EU skal derfor sikre, at man opnår den rette balance mellem foranstaltningerne under de forskellige politikker. Det samme bør medlemsstaterne gøre på deres respektive kompetenceområder. Tegn på, at policy-mixet er uligevægtigt, bør føre til passende korrigerende foranstaltninger.

Der er ingen ufejlbarlig løsning på **problemet med at finde den rette balance i hvert enkelt tilfælde**. EU er imidlertid i gang med at udvikle en **række værktøjer**, der vil kunne anvendes, afhængigt af situationen. Disse værktøjer er omhandlet i handlingsplanen for bedre lovgivning (se afsnit V.2.2. ovenfor). Herudover skal der tages hensyn til følgende betragtninger:

- En kombination af egnede politikinstrumenter kan bidrage til at forene tilsyneladende uforligelige politikkers målsætninger. For eksempel giver EU's erhvervsvenlige metode til produktlovgivning også forbrugerne og brugerne gode garantier takket være de effektive markedsovervågningsordninger, der er fastsat i det ændrede direktiv om produktsikkerhed i almindelighed.
- Nye metoder til lovgivning og øget overvågning og håndhævelse af lovgivningen kan medvirke til at sikre ensartede spilleregler.

På grundlag af ovenstående vil EU fortsat finjustere sin metodologi.

Endelig forventes et endnu nyere politikområde, **politikken for retlige og indre anliggender**, at få en positiv indvirkning på konkurrenceevne og iværksætterånd. I forbindelse med den fælles immigrationspolitik har Kommissionen fremsat forslag, der skal bidrage til at løse problemet med manglende kvalificeret arbejdskraft ved at lette fastboende tredjelandsstatsborgeres mobilitet og tredjelandsstatsborgeres adgang til beskæftigelse og selvstændig virksomhed.

V.2.4. Hensyntagen til kandidatlandenes industris særlige behov

Udvidelsen byder på nye muligheder og konkurrencefordele for industrien. Erfaringerne med forbedring af rammebetingelserne for erhvervslivet kan bruges til at befordre en lignende udvikling i kandidatlandene. Analyse- og benchmarkingværktøjer kan pege på mulige forbedringer i infrastruktur, kompetencer og lokale institutioner.

Nogle af de industripolitiske instrumenter skal muligvis tilpasses for at opfylde kandidatlandenes særlige behov på en effektiv måde. Politiske foranstaltninger, der tilsigter at skabe et klima, som fremmer virksomhedsetablering, ajourføring af kompetencer og SMV'ers udvikling, kan eventuelt gennemføres som et særligt intensivt forløb i kandidatlandene. I april 2002 tilsluttede kandidatlandene sig principperne i det europæiske charter for små virksomheder som grundlag for politiske foranstaltninger på dette område. Kandidatlandenes fremskridt er blevet aktivt overvåget af Kommissionen⁴⁰. En egentlig afvejning mellem søjlerne i strategien for bæredygtig udvikling skal også sikre, at der konstant og samtidig sker fremskridt i retning af de sociale, miljømæssige og økonomiske mål. Andre områder, der kræver særlig opmærksomhed, er bl.a. hjælp til udvikling af erhvervsstøttetjenester, fremme af virksomhedssamarbejde og udvikling af innovationsklynger. Der bør også gives støtte fra strukturfondene til gennemførelsen af industripolitiske prioriteringer.

Kommissionen er allerede i gang med at gennemføre en række hjælpeforanstaltninger på de områder, hvor der stadig omstruktureres, navnlig i stålsektoren. Som det understreges i

⁴⁰ Report on the Candidate Countries' Measures to Promote Entrepreneurship and Competitiveness. Kommissionens interne arbejdsdokument, SEK(2001) 2054.

strategidokumentet om kandidatlandenes fremskridt⁴¹, vil Kommissionen helt frem til tiltrædelsesdatoen nøje overvåge, hvordan disse lande opfylder deres forpligtelser.

V.2.5. *Bedre global styring*

Effektiviteten af EU's politikker for konkurrenceevne afhænger til dels af, om det lykkes at forbedre den globale styring. På nogle områder, f.eks. inden for konkurrencepolitik, er der sket stor fremgang hvad det angår⁴². På andre områder, f.eks. inden for miljøbeskyttelse, forbrugersikkerhed samt sociale og arbejdsmæssige standarder, skal udviklingen af globalt accepterede principper videreføres. Fremgang på disse områder bør sætte EU i stand til bedre at tackle problemer, der kræver globale løsninger, på globalt plan, **til at hæve standarderne i hele verden og til samtidig at sørge for, at omkostningerne ved behandlingen af globale problemer ikke i uforholdsmæssigt stort omfang bæres af EU's virksomheder.**

EU's politik bør klart - samtidig med at den fortsætter med aktivt at forfølge sådanne legitime politiske mål i offentlighedens interesse - sigte mod at fastlægge internationale rammer, som kan sikre, at forpligtelser af denne art i fremtiden indgås på et bredere grundlag. De forhandlinger, der i øjeblikket foregår inden for rammerne af Doha-dagsordenen for udvikling, vil give EU mulighed for at komme med vigtige indlæg i denne debat.

Til dette formål kan der også anvendes andre politikinstrumenter. Dialog mellem EU's lovgivningsmyndigheder og de tilsvarende myndigheder i tredjelande kan være nyttig i bestræbelserne på at indføre mere ensartede spilleregler, mens dialog med repræsentanter for erhvervskredse⁴³ kan lægge pres på beslutningstagerne for at opnå enklere og mere gennemsigtige rammer for handel og investeringer.

Som anført ovenfor har EU i øvrigt opnået betydelige landvindinger på en række områder, f.eks. indførelsen af effektive, erhvervsvenlige metoder til produktlovgivning og bedre lovgivning i almindelighed samt pionerforsøg på at forlige industriel konkurrenceevne og miljøbeskyttelse. EU bør fortsat promovere disse landvindinger aktivt på internationalt plan for at bidrage til en bedre global styring.

EU bør nærmere bestemt sætte ind med fornyet støtte til initiativer, der kan udvide EU's lovgivningsmetoder til også at omfatte de nærmeste naboer, ud over det udvidede EU og Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). Den planlagte oprettelse af et Euro-Middelhavs-frihandelsområde inden 2010 samt stabiliserings- og associeringsaftalerne med de vestlige Balkanlande og de stadig tættere forbindelser med Rusland og andre østeuropæiske lande kan eventuelt byde på interessante muligheder i den henseende.

V.2.6. *Den revurderede strategis relevans på sektorplan*

EU's industripolitik vil fortsat følge en horisontal strategi, der f.eks. kommer til udtryk i politiske foranstaltninger til fremme af iværksætterånd og innovation, som gavner alle

⁴¹ "På vej mod et udvidet EU: Strategidokument og Europa-Kommissionens rapport om de enkelte ansøgerlandes fremskridt i retning mod tiltrædelse", KOM (2002) 700 endelig.

⁴² Der er indført bilaterale samarbejdsordninger med tredjelande i konkurrencespørgsmål, og derudover har EU f.eks. deltaget aktivt i oprettelsen af det internationale konkurrencenetværk (International Competition Network), en projektorienteret og konsensusbaseret organisation bestående af over 70 konkurrencemyndigheder.

⁴³ Vigtige eksempler på sådanne dialoger er bl.a. Trans-Atlantic Business Dialogue (TABD), EU-Japan Business Dialogue Round Table, EU-Russia Round Table of Industrialists og Mercosur-EU Business Forum (MEBF).

virksomheder. Politiske foranstaltninger til sikring af industriprodukters frie bevægelighed har ligeledes et horisontalt sigte. Foranstaltningernes anvendelse afhænger imidlertid af sektorspecifikke karakteristika. For eksempel er produkter fra lægemiddel- og automobilindustrien underlagt detaljerede bestemmelser på grund af deres særlige karakteristika eller anvendelse. En horisontal politik anvendes således forskelligt, afhængigt af sektoren. På lignende måde følger støtteforanstaltninger, f.eks. inden for forskning og udvikling, tematiske prioriteringer. Industripolitikken forener derfor nødvendigvis et horisontalt grundlag og en sektorbestemt anvendelse.

Tilbundsgående analyser og regelmæssig overvågning af konkurrencesituationen i bestemte sektorer bør sætte Kommissionen i stand til at vurdere, hvorvidt policy-mixet er hensigtsmæssigt. **Høring af berørte parter** kan spille en vigtig rolle i forbindelse med denne vurdering og de efterfølgende beslutninger vedrørende det mest egnede policy-mix. Ligesom førhen kan Kommissionen, når det er relevant, redegøre for den linje, den agter at følge, i politikdokumenter.

I bilaget til denne meddelelse ses der på en række industrisektorer med forskellige karakteristika, som står over for forskellige udfordringer. Disse sektorer er eksempler, der er valgt, fordi de spænder over en lang række forskellige situationer. Formålet er at vise, hvordan det på grundlag af en kort analyse af sektorens stærke og svage sider kan vurderes, om kombinationen af faktorer og politiske foranstaltninger, der indvirker på den enkelte sektors konkurrenceevne, er hensigtsmæssig eller bør ændres, i overensstemmelse med den overordnede revurderede industripolitiske strategi.

At der ved anvendelsen af industripolitikken skal tages hensyn til sektorernes specifikke karakteristika, betyder ikke, at politikken skal være opsplittet. Tværtimod er der behov for en bred synsvinkel. En sådan vil sikre, at anvendelsen af industripolitikken i en given sektor er konsistent med andre sektors interesser.

Metoder, der har været afprøvet i en given sektor, kan desuden indgå i den industripolitiske værktøjskasse og anvendes i andre sektorer med lignende behov. De nye metoder, Kommissionen har udviklet til at sikre berørte parter medvirken ved analyser og politikudformning, er gode eksempler herpå. En række initiativer har kastet lys over de konkurrencemæssige problemer i bestemte sektorer og de mulige politiske løsninger. Det gælder bl.a. ændringerne af lægemiddellovgivningen og den højtstående G10-lægemiddelgruppe⁴⁴ i lægemiddelsektoren, STAR 21⁴⁵-rapporten om luft- og rumfartsindustrien – der er en opfølgning af ACARE⁴⁶-initiativet – og handlingsplanen for biovidenskab og bioteknologi⁴⁷. Disse initiativer viser, hvordan det kan sikres, at EU's industripolitik modsvarer virksomhedernes behov.

VI. KONKLUSION

EU's industripolitik kan bidrage væsentligt til følgende tre opgaver:

⁴⁴ Den højtstående gruppe vedrørende innovation og tilvejebringelse af lægemidler, også kaldet "G10".

⁴⁵ Strategic Aerospace Review for the 21st century (strategisk luft- og rumfart i det 21. århundrede).

⁴⁶ Det Rådgivende Udvalg for Luftfartsforskning i Europa.

⁴⁷ Indgår i Kommissionens meddelelse "Biovidenskab og bioteknologi - En strategi for Europa" (KOM(2002) 27 endelig).

- Den første opgave er at **fastsætte grænserne** for det rum, inden for hvilket industrien og iværksætterne kan forfølge deres ambitioner. Hensigten er at opstille forudsigelige retlige rammer, der kan tilpasses de politiske behov. Til gengæld skal industrien og iværksætterne have tillid til, at hvis de overholder deres forpligtelser, accepterer det europæiske samfund som helhed, at de forfølger deres aktiviteter. I den forbindelse skal både Kommissionen og medlemsstaterne være aktive, for hvis rammerne ikke opstilles korrekt, kan det medføre risici for den almene befolkning, spild af industrielle ressourcer og virke hæmmende for iværksætterinitiativer.
- Den anden opgave er at **sikre, at de betingelser er til stede, der gør det muligt for industrien at udvikle sig** og realisere sit konkurrencemæssige potentiale. Det europæiske samfund kan ikke forholde sig passivt til grundlaget for sin rigdom. Dets politiske beslutningstagere skal aktivt beskæftige sig med tilgængeligheden af teknologi, kompetencer, kvalificeret arbejdskraft, en positiv holdning til risikovillige investorer, finansiering og de øvrige betingelser for et reelt konkurrencedygtigt og innovativt erhvervsklima.
- Den tredje opgave er at **sikre, at de rammer, institutioner og instrumenter, der er nødvendige** i bredeste forstand for erhvervsklimaet, og for at industrien kan opfylde sin offentlige forsyningspligt, **er til stede og fungerer effektivt**.

Selv om disse opgaver er af horisontal karakter, skal de udføres på en måde, der er tilpasset de specifikke karakteristika i forskellige sektorer.

Det mål, der blev fastsat på Det Europæiske Råd i Lissabon, samt målene for bæredygtighed er ambitiøse og kan kun nås, hvis EU's industripolitik mobiliseres i fuldt omfang. Der er solide politikinstrumenter til rådighed, og de berørte parter er generelt villige til at deltage i arbejdet. Men indsatsen kan kun lykkes - med flere og bedre arbejdspladser og større social samhørighed som slutresultat - hvis den er strengt målrettet.

Kommissionen agter derfor i løbet af de kommende måneder at undersøge, hvordan dens vigtigste politikker fungerer sammen med EU's industrielle konkurrenceevne. Denne analyse vil også gøre det muligt for industripolitikken at bidrage til opfyldelsen af andre politikkers mål.

Denne debat skal ikke begrænses til Kommissionen. **Alle EU's institutioner såvel som medlemsstaterne og kandidatlandene** bør tage udfordringen op, når turen kommer til dem. Det er i alles interesse at forbedre EU's industripolitik, så det sikres, at den beforder og støtter EU's industrielle konkurrenceevne. Kommissionen opfordrer derfor alle berørte parter til at fremsætte bemærkninger til de spørgsmål, der er rejst i denne meddelelse.

Rådet får i sin nye sammensætning (**konkurrenceevne**) en vigtig rolle at spille med hensyn til at fremme den proces, der er indledt med denne meddelelse. Det giver et forum til fastlæggelse af "køreplanen" for industripolitikens bidrag til Lissabon-målet og overvågning af fremgangen. Det kan sikre sammenhæng mellem politikkerne på EU-plan og på medlemsstatsplan og forbedre samspillet mellem dem. Det er det rette forum til at vurdere både den generelle konkurrencesituation og konkurrencesituationen i de enkelte industrisektorer.

Der er tale om en proces, som kun lige er startet. Kommissionen vil, i lyset af de fremskridt, der gøres, genoptage emnet for at drage yderligere konklusioner og eventuelt foreslå nye initiativer.

BILAG:

EKSEMPLER PÅ KONTROL AF DET INDUSTRIELLE POLICY-MIX I BESTEMTE SEKTORER

1. Stålsektoren

EU er verdens næststørste stålproducent efter Kina, men ligger på førstepladsen med hensyn til produktionens kvalitet. EU producerer ca. 20 % af verdens stål, sektorens omsætning er beregnet til 70 mia. EUR, og den beskæftiger 250 000 personer. Tillige med, at den i sig selv har stor økonomisk betydning, er denne industri en vigtig leverandør til de største og måske mest internationalt orienterede fremstillingssektorer, f.eks. bygge- og anlægssektoren, køretøjer, maskiner og udstyr samt metalvarer. Den er kendetegnet ved sameksistensen af meget store virksomheder (de mange fusioner i de seneste år har ført til et begrænset antal reelt globale aktører i EU) og mindre, specialiserede producenter. Sektoren er integreret: De 5 største producenter tegner sig for over 60 % af EU's samlede produktion, og en af dem er verdens største stålproducent. Fusionerne i stålsektoren er motiveret ikke kun af behovet for at opnå synergifordele og omkostningsbesparelser som følge af rationalisering, men også af behovet for at nå op på den finansielt kritiske størrelse, der gør det muligt at investere i den nødvendige og meget dyre innovative teknologi. Denne sektor, der sædvanligvis betragtes som traditionel, har moderniseret sig betydeligt for at tilpasse sig et skiftende konkurrencemiljø.

EU's stålsektor er en af de mest konkurrencedygtige i verden, hvilket i høj grad skyldes dens 20 år lange omstrukturingsindsats. I dette tidsrum har EU's stålindustri nedlagt anlæg svarende til 50 mio. tons overskydende produktionskapacitet og nedbragt sin arbejdsstyrke fra 900 000 til 250 000 personer.

For at bevare et konkurrencemæssigt forspring på det teknologiske område er EU's stålindustri stærkt afhængig af sin evne til at innovere, hvilket kræver en betydelig forskningsaktivitet. Nøglen til succes består endvidere i gradvist at fokusere på produktionen af kvalitetsstål, der er skræddersyet til kundernes behov. Effektiv konkurrence på kvalitet anses for afgørende, da EU's stålindustri, der er kendetegnet ved en begrænset omkostningsfleksibilitet, fortsat vil have at gøre med konkurrenter, der nyder godt af komparative omkostningsfordele og/eller mindre strenge regler (for statsstøtte, miljøbeskyttelse osv.). Rentabiliteten i stålsektoren vil fortsat blive påvirket af prisvariationer forårsaget af pludselige udsving i efterspørgslen samt stive forsyningsstrukturer og/eller valutajusteringer.

EU har ledsaget industriens omstrukturingsindsats inden for EKSF-traktatens særlige rammer. Det drejede sig bl.a. om at tolerere statsstøtte, men kun i det omfang den blev givet sideløbende med kapacitetsnedskæringer, ledsageforanstaltninger til afhjælpning af omstruktureringens sociale konsekvenser og støtte til forskning og udvikling (især anvendt forskning og pilot- og demonstrationsprojekter). EKSF-traktaten er nu udløbet, men EU vil også fremover bidrage til sektorens modernisering inden for rammerne af EF-traktaten. **Det nuværende policy-mix, som for en stor del består af FoU og uddannelsesforanstaltninger, synes derfor velegnet til at imødekomme sektorens behov, selv om der skal gøres en indsats for at opretholde konkurrenceevnen.**

I forbindelse med udvidelsen vil EU bl.a. blive stillet over for problemer med ikke-levedygtig produktionskapacitet og lav produktivitet i nogle af de nye medlemsstater, og det vil være nødvendigt at fortsætte den igangværende omstrukturingsindsats efter tiltrædelsen. Den erfaring, EU har opbygget i forbindelse med tidligere tilpasninger i de nuværende medlemsstater – med samordnet anvendelse af konkurrence-, FoU-, erhvervsuddannelses- og regionalpolitikker – kan anvendes som inspirationskilde i den henseende. At bringe stålsektoren i overensstemmelse med gældende fællesskabsret, især EU's miljølovgivning, bliver en anden en stor udfordring for stålsektoren i de nye medlemsstater. Måltrettet støtte fra EU vil givetvis være nyttig i begge henseender.

Hertil kommer, at EU's stålproducenters internationale konkurrenceevne er truet af protektionistiske foranstaltninger i tredjelande og af forsyningsproblemer med vigtige input, herunder især jernholdigt skrot, som i visse tredjelande er underlagt eksportrestriktioner. De handelspolitiske instrumenter skal fortsat kunne mobiliseres, så man kan fjerne disse hindringer.

Industripolitikken skal sikre, at alle disse instrumenter koordineres, så man opnår den størst mulige effekt uden at glemme behovet for balance mellem de tre søjler for bæredygtighed.

2. *Den kemiske industri*

EU's kemiske industri er forholdsvis heterogen. Den består af virksomheder af meget varierende størrelse, så der findes SMV'er side om side med virksomheder i verdensklasse. Sektoren spiller en betydelig rolle i EU, idet den er repræsenteret blandt de tre største industrier i 11 ud af 15 medlemsstater. Den spiller også en vigtig rolle som leverandør til en række aftagere i brugersektorer, der spænder lige fra landbruget til tekstilsektoren og automobilbranchen.

Den kemiske industris konkurrencestilling er generelt gunstig⁴⁸. Industriens værditilvækst er steget med 3,2 % om året op igennem 1990'erne mod 1,9 % i fremstillingsindustrien i almindelighed. Den kemiske industri skaber 16,2 % af fremstillingsindustriens værditilvækst i EU. En betydelig stigning i arbejdsproduktiviteten på 3,4 % om året siden 1996 har i høj grad bidraget til industriens nuværende konkurrencestilling. Herudover er den med et handelsoverskud på 50 mia. EUR - det næststørste blandt alle EU's fremstillingssektorer - også en vigtig indtægtskilde for EU som helhed.

Priskonkurrencen på billige råvarer i Mellemøsten og den massive kinesiske konkurrence på produkter med lave omkostninger og ringe fortjeneste kan imidlertid forventes at blive mere intens. Herved forstærkes den allerede eksisterende tendens til at behandle kemiske produkter som almindelige forbrugsvarer. For at vinde denne kamp og bevare sin konkurrencestilling må sektoren bruge flere penge på forskning og udvikling. Men da fortjenstmargenen er lavere end i USA, er det vanskeligere at finansiere investeringer og forskning. Der er desuden mange meldinger om mangel på kvalificeret arbejdskraft. Hertil kommer, at stadig strengere miljø- og folkesundhedskrav skaber særlige udfordringer for virksomhederne i denne sektor, især for SMV'er. **Kombinationen af disse faktorer kan meget vel føre til en generel forringelse af konkurrenceevnen i EU's kemiske industri. EU bør være meget agtpågivende over for denne risiko.**

⁴⁸ Kilde: Eurostat, European Business "Facts and Figures 1990 – 2000".

EU har oprettet et indre marked for kemiske produkter, hvilket i høj grad har fremmet sektorens konkurrenceevne. Befolkningens og politikernes ønske om at beskytte mennesker og miljø mod den potentielle risiko, der er forbundet med de eksisterende ca. 30 000 kemiske stoffer, der markedsføres i mængder på over 1 ton om året (99 % af markedet for kemiske produkter), har skabt et behov for et grundigt eftersyn af denne politik. Udfordringen består i at opnå et højt beskyttelsesniveau for alle kemiske produkter og samtidig sikre, at det indre marked fungerer effektivt, samt fremme innovation og konkurrenceevne. Kommissionen har fremsat forslag til en strategi, som tager disse udfordringer op⁴⁹. Lovpakken fra Kommissionen vil tage sigte på en omkostningseffektiv gennemførelse af strategiforslagene⁵⁰, samtidig med at den vil tilvejebringe det høje beskyttelsesniveau, EU's borgere kræver på sundheds- og miljøområdet. Den skal imidlertid gennemføres og administreres med omhu, hvis sektorens konkurrenceevne skal opretholdes.

En yderligere udfordring ligger i moderniseringen af den kemiske industri i de nye medlemsstater og gennemførelsen af gældende fællesskabsret, hvilket på en række områder bliver dyrt.

Hvis EU's kemiske industri skal være i stand til at klare de kommende konkurrencemæssige udfordringer, er der derfor behov for en proaktiv strategi, der går ud over lovgivningsspørgsmål. Denne strategi kan eventuelt omfatte foranstaltninger på følgende områder, forudsat at udviklingen i den kemiske sektor overvåges nøje:

- Innovation er ligesom i andre sektorer en nøgelfaktor, og en integreret strategi på dette område vil sikre mobilisering af relevante EU-politikker – især FoU-politikken og politikken for menneskelige ressourcer – for at imødekomme den kemiske industris behov.
- Da den kemiske industri er en meget stor energiforbruger, vil den drage større fordel end de fleste andre sektorer af en yderligere liberalisering af energimarkedet, der fører til øget konkurrence og lavere priser.
- Med hensyn til lovgivning skal de politiske beslutningstagere finde den rette balance mellem på den ene side de byrder, der i en kortere periode lægges på industrien, og på den anden side forbedringer på længere sigt af miljøet og folkesundheden og incitamenter til innovation. Det skal ske på en måde, der tager højde for offeromkostningerne, dvs. ikke-realiserede alternative investeringer, og deres konsekvenser for sektorens konkurrenceevne.
- Den kemiske sektor vil også helt klart drage fordel af udarbejdelsen af globale regler for miljøbeskyttelse på områder, hvor dette er muligt.
- Endelig er handelspolitiske instrumenter absolut nødvendige for at skabe nye muligheder for EU's virksomheder på tredjelandes markeder. En aftale mellem EU og Samarbejdsrådet for Golfstaterne (GCC) om et frihandelsområde kunne yde et positivt bidrag hertil. Det samme gælder udvidelsen af Chemical Tariffs Harmonisation Agreement (CTHA) til at omfatte flere handelspartnere eller på længere sigt en fuldstændig ophævelse af tolden på kemiske produkter.

⁴⁹ Hvidbog - Strategi for en ny kemikaliepolitik (KOM(2001) 88).

⁵⁰ De samlede direkte omkostninger for industrien i forbindelse med risikovurdering under de nuværende forslag anslås til mellem 1,4 mia. EUR og 7 mia. EUR, med 3,6 mia. EUR som det mest sandsynlige tal.

En velafvejet kombination af disse politikinstrumenter bør kunne opretholde den kemiske sektors konkurrenceevne og samtidig muliggøre væsentlige fremskridt i retning af de miljømæssige og sociale mål i EU's strategi for bæredygtig udvikling.

3. *Luft- og rumfartsindustrien*

Forsvarsindustrien samt luft- og rumfartsindustrien er kendetegnet ved en særlig opbygning: Markedet for store civile fly er domineret af to globale aktører, og markederne for forsvarsmateriel har kun statslige organer som købere. Disse sektorer har også traditionelt været stærkt præget af statsintervention, herunder eksempler på direkte statsejerskab – selv om en privatiseringsproces er i fuld gang i flere medlemsstater – og offentlig støtte til forskning og udvikling. Der er tale om forskningsintensive sektorer, og hverken civile fly eller forsvarsmateriel er underlagt verdenshandelens normale regler.

Selv om EU har frembragt en globalt konkurrencedygtig aktør i sektoren for store civile fly og har sat sit tydelige præg på andre sektorer (helikoptere, satellitter og affyringsudstyr til rumfartøjer), undermineres industriens konkurrenceevne af en række faktorer:

- Utilstrækkelig konsolidering inden for sektoren på EU-plan: Der har været bestræbelser på at komme ud over den geografiske markedssegmentering, men konsolideringen på EU-plan er stadig ufuldstændig.
- En opsplittet og ukoordineret FoU-indsats.
- Et ufuldstændigt indre marked: For så vidt angår forsvarsmarkederne er opsplitning det normale på grund af uforenelige nationale krav, og den handlingsplan, Kommissionen fremsatte forslag om i 1997 som en del af meddelelsen "Gennemførelse af Unionens strategi vedrørende de forsvarsrelaterede industrier"⁵¹, har ikke fået nogen konkret opfølgning, først og fremmest på grund af medlemsstaternes manglende engagement. Hertil kommer, at medlemsstaterne har været tøvende med at indtage en fælles holdning til offentlige indkøb i forsvarssektoren. I den civile sektor derimod betyder Europa-Parlamentets og Rådets beslutninger om at oprette Det Europæiske Luftfartssikkerhedsagentur (EASA), indføre fælles bestemmelser om flystøj og sikkerhed og bane vejen for oprettelsen af et fælles europæisk luftrum, at den europæiske luft- og rumfartsindustri får mulighed for at udføre sine aktiviteter inden for mere harmoniske tekniske rammer, der opvejer konsekvenserne af, at de nationale bestemmelser i øjeblikket er forskellige.
- En generelt faldende efterspørgsel: Forsvarsindustriens markeder er skrumpet ind siden slutningen på den kolde krig, og producenter af civile fly lider stadig under den krise, der ramte flyselskaberne som følge af begivenhederne den 11. september 2001⁵². Luftfartsindustriens strukturelle situation afhænger af dens evne til at fusionere og konsolidere sig på europæisk plan⁵³.

⁵¹ KOM(1997) 583 endelig udg.

⁵² EU's luft- og rumfartsindustri's levedygtighed beror derfor i høj grad på flyselskabernes økonomiske situation.

⁵³ Domstolens nylige afgørelser, der anerkender Det Europæiske Fællesskabs enekompetence på områder, der er omfattet af interne fællesskabsregler, vil formentlig lette tilpasningen af de relevante lovgivningsmæssige rammer.

På grund af alle disse vanskeligheder har de europæiske producenter tabt terræn og finder det vanskeligt at investere og innovere i det omfang, det er nødvendigt for at forblive konkurrencedygtige. **Industrien befinder sig derfor i en konkurrencemæssigt kritisk situation, og der skal skrides ind hurtigt og beslutsomt, hvis denne tendens skal vendes.**

Det policy-mix, der på EU-plan er blevet anvendt i luft- og rumfartsindustrien og forsvarsindustrien, har som regel været begrænset til støtte til FoU-aktiviteter. Det er tydeligvis ikke nok til at klare de konkurrencemæssige udfordringer i denne sektor. Kommissionen har nedsat et rådgivende udvalg bestående af industriledere samt medlemmer af Kommissionen og andre EU-institutioner. Dette initiativ, kendt som STAR 21⁵⁴, har ført til en rapport, i hvilken der på grundlag af en analyse af situationen fremsættes en række anbefalinger til politiske foranstaltninger, især med henblik på at forbedre konkurrenceevnen.

Disse anbefalinger drejer sig om forskning og udvikling, menneskelige ressourcer og forskeres mobilitet, harmoniseringen af militære krav for at lette oprettelsen af et fælles marked, en ambitiøs rumfartspolitik (især gennem Galileo-programmet) og fremme af styringen af den civile luftfart på europæisk plan samt indførelse af en effektiv europæisk forsvarspolitik.

Instrumenterne til en mere ambitiøs industripolitik i denne sektor kunne nemt udvikles på grundlag af et klart engagement. Der er behov for, at alle berørte parter - herunder først og fremmest medlemsstaterne - klart engagerer sig i konkrete foranstaltninger til forbedring af disse vigtige sektors konkurrenceevne.

4. *Bioteknologi*

Bioteknologi er en meget innovativ aktivitet, der i høj grad beror på viden og ekspertressourcer, og som i stadig højere grad indvirker på konkurrenceevnen hos aftagerne i f.eks. sektorerne for lægemidler, plantebeskyttelsesmidler og landbrugsfødevarer. De store virksomheder er vigtige, men SMV'ernes betydning for innovation og deres forbindelser med universiteter og forskningscentre (som de ofte er spin-off-virksomheder fra) forklarer nogle af denne industris særlige kendetegn, nemlig klyngedannelse og geografisk koncentration.

Nogle af de europæiske virksomheder er i verdensklasse, men generelt ligger den europæiske bioteknologiske sektors innovative kapacitet stadig langt under det amerikanske niveau, og forskellen ser ikke ud til at blive mindre. De amerikanske patentmyndigheder udsteder patenter til amerikanske og europæiske virksomheder i forholdet ca. 3 til 1, og de europæiske patentmyndigheder udsteder patenter til amerikanske og europæiske virksomheder i forholdet ca. 3 til 2. Amerikanske bioteknologiske virksomheder vokser også hurtigere, og de har flere nye produkter på bedding end de tilsvarende europæiske virksomheder⁵⁵.

Denne situation er i høj grad et resultat af de problemer, SMV'er har på dette område, nemlig lange produktudviklingsperioder, strenge godkendelsesprocedurer og mangel på finansiering. Disse problemer betyder, at SMV'er, der lancerer nye produkter og processer, ofte er ude af stand til markedsføre dem. I stedet for hurtig vækst oplever de derfor, at de må licensere deres patenter til eller acceptere at blive overtaget af større virksomheder. Ethiske spørgsmål samt spørgsmål om miljø- og forbrugerbeskyttelse har desuden gjort det vanskeligt at fastlægge

⁵⁴ Strategic Aerospace Review for the 21st century.

⁵⁵ Disse emner er også behandlet i European Competitiveness Report 2001. Patentudstedelsestallene er fra 2000 for den amerikanske patentmyndigheds vedkommende og fra 1997 for Den Europæiske Patentmyndigheds vedkommende.

almindeligt accepterede, funktionsdygtige lovgivningsmæssige rammer. Som følge heraf er det også blevet vanskeligt for virksomhederne at udvikle produkter og processer, som kan markedsføres på forudsigelige betingelser, og dette indvirker negativt på aftagernes, dvs. først og fremmest lægemiddelsektorens, konkurrenceevne.

Alle disse problemer peger på alvorlige mangler i politikgrundlaget for denne videnintensive aktivitet, som skal afhjælpes, hvis den skal yde sit fulde bidrag til EU's konkurrenceevne. EU anerkendte bioteknologiens betydning på et meget tidligt tidspunkt, men i starten blev der fra politisk hold fokuseret på miljø- og forbrugerbeskyttelsesaspekter, og europæisk bioteknologis konkurrenceevne blev ikke direkte taget op (bortset fra støtte til FoU-aktiviteter).

Det var tydeligvis ikke nok til at afhjælpe svaghederne, og Kommissionen foretog derfor en tilbundsgående analyse af konkurrencesituationen i EU's bioteknologiske sektor baseret på undersøgelser, en grundig høring af de berørte parter og benchmarking medlemsstaterne imellem og med USA. Denne analyse førte til en kortlægning af sektorens behov og et solidt kendskab til dens stærke og svage sider. I den nylige handlingsplan for biovidenskab og bioteknologi⁵⁶ foreslås en integreret helhedsstrategi, hvor foranstaltninger til fremme af konkurrenceevnen går hånd i hånd med foranstaltninger til sikring af ansvarlig styring. Strategien er baseret på en omfattende høring af de berørte parter, så der tages hensyn til samfundsmæssige spørgsmål. Handlingsplanens hovedelementer er følgende:

- Det er vigtigt at styrke værdiskabelseskæden. Bioteknologi er i høj grad baseret på viden og ressourcer. Derfor skal adgangen til en kvalificeret arbejdsstyrke, effektiv støtte til forskning i verdensklasse, forbindelser mellem videnskabelige ekspertcentre i det europæiske forskningsrum, et lettilgængeligt og effektivt system til beskyttelse af den intellektuelle ejendomsret samt adgangen til kapital prioriteres højt.
- Der skal sørges for ansvarlig styring. Effektiv samfundsmæssig overvågning og løbende offentlig debat er vigtige forudsætninger for den bioteknologiske udvikling i Europa. Debatten skal også omfatte etiske spørgsmål, som er helt centrale på visse bioteknologiske områder. Det er en vigtig betingelse for et tillidsfuldt erhvervsklima, at der opstilles videnskabsbaserede, gennemsigtige, effektive og proportionelle lovgivningsmæssige rammer, der tager hensyn til forsigtighedsprincippet og passende oplysning af forbrugerne. Disse rammer må dog ikke medføre unødige administrative byrder og hindringer for ansvarsfuld innovation.
- På internationalt plan bør EU gå i spidsen for udarbejdelsen af internationale retningslinjer, standarder og anbefalinger og bør endvidere sikre, at udviklingslandene - i overensstemmelse med deres politiske mål - får del i gevinsterne ved den bioteknologiske udvikling.

Alle disse prioriteringer kan kun tilgodeses ved at anvende en kombination af instrumenter fra forskellige politikområder (herunder folkesundhed og forbrugerbeskyttelse, det indre marked, miljø og handel samt de lovgivningsmæssige rammer – betingelser for markedsadgang, lovgivning, der tillader eller forbyder visse praksisser, forskningsveje eller teknologier – osv.). For at styrke bioteknologiens konkurrenceevne er det derfor vigtigt, at instrumenterne fra de forskellige EU-politikker koordineres korrekt.

⁵⁶ Indgår i Kommissionens meddelelse "Biovidenskab og bioteknologi - En strategi for Europa" (KOM(2002) 27 endelig).

5. Telekommunikationssektoren

Telekommunikationssektoren, der har uhyre stor betydning for EU's økonomi, er kendetegnet ved tæt sammenvævede tjenesteydelses- og fremstillingsaktiviteter. Sektorens indtægter beløber sig til over 300 mia. EUR, og den beskæftiger over 1,5 mio. personer. Den er i de seneste år vokset med et tocifret procenttal og bidrager til produktivitetsvækst og velstand i mange dele af økonomien. Der er opstået europæiske virksomheder i verdensklasse inden for telekommunikationstjenester og -udstyr, og størsteparten af dem er til stede i hele Europa, hvorfra de har ekspanderet internationalt.

Disse forhold skyldes, at sektoren har ændret sig radikalt i det sidste årti, hvor man er gået bort fra de nationale monopoler på fastnettelefoni, og der i stedet er opstået en situation, hvor slutbrugerne tilbydes en lang række innovative tjenester fra forskellige leverandører. De vigtigste medvirkende faktorer til disse ændringer har været liberaliseringen i hele EU samt udviklingen af de digitale teknologier. Desuden er de internationale handelshindringer i vid udstrækning blevet fjernet, så konkurrencen kan udfolde sig på globalt plan i næsten alle markedssegmenter.

På tjenesteydelsesområdet er sektoren stadig domineret af de etablerede operatører, men deres markedsandel inden for fastnet tjenester er faldet konstant, specielt i segmenterne for langdistanceopkald og internationale opkald. Inden for mobiltjenester er de nationale markeder kendetegnet ved, at der findes adskillige operatører, og ved, at de førende operatørers markedsandel ligger under 50 % i to tredjedele af medlemsstaterne⁵⁷.

Inden for telekommunikationsudstyr har tendensen til at efterstræbe stordriftsfordele ført til mange fusioner i de sidste 15 år, så der nu kun er en håndfuld europæiske aktører tilbage i alle produktsegmenter. Den meget kraftige vækst inden for mobil- og internettjenester har imidlertid tilskyndet nogle virksomheder til at fokusere udelukkende på mobilteknologi, og samtidig har alle store koncerner fået konkurrence fra små innovative virksomheder, især i Nordamerika, Japan og Sydøstasien.

Det policy-mix, der er blevet anvendt i sektoren, består i liberaliseringen af infrastrukturen og de tilknyttede tjenesteydelsesmarkeder på grundlag af EU's konkurrencelovgivning samt fastsættelsen af harmoniserede lovgivningsprincipper, som anvendes af de nationale myndigheder. EU-støtte til forskning og teknologisk udvikling inden for informationssamfundsteknologier har desuden bidraget til at styrke det videnskabelige og teknologiske grundlag for EU's telekommunikationsindustri og har dermed fremmet udviklingen af dens internationale konkurrenceevne.

Sektoren har imidlertid problemer, der skyldes en kombination af forskellige faktorer, nemlig den bristede internetboble, den økonomiske afmatning og overkapacitet. Samtidig er mobilsektoren konfronteret med overgangen fra anden til tredje generation af mobilnet (3G). De store omkostninger i forbindelse med 3G-licenser er en belastning for mange europæiske operatører. De har derfor reduceret deres anlægsudgifter. Følgelig har europæiske udstyrsproducenter afskediget mange af deres medarbejdere. **Sektorens konkurrenceevne er derfor under stærkt pres, hvilket peger på behovet for at gøre brug af de politikinstrumenter, der er til rådighed.**

⁵⁷ Syvende rapport om gennemførelsen af EU's lovpakke for telesektoren, KOM(2001) 706.

Stimulering af efterspørgslen og forbedring af investeringssikkerheden ser ud til at være vejen fremad. De lovgivningsmæssige og politiske initiativer, der gennemføres i øjeblikket, vil bidrage væsentligt til opfyldelsen af disse mål:

- De nye lovgivningsmæssige rammer, der skal gennemføres af medlemsstaterne inden juli 2003, er mere fleksible end de nuværende rammer. De vil øge stabiliteten og gennemsigtigheden på lovgivningsområdet og medføre øget konkurrence og flere valgmuligheder for forbrugerne. Det er nødvendigt, at disse nye lovgivningsmæssige rammer gennemføres fuldstændigt inden fristens udløb, og at de forbliver stabile.
- Handlingsplanen eEurope 2005 sigter specielt mod at fremme udviklingen af sikre tjenester og applikationer samt sikkert indhold på grundlag af en alment tilgængelig bredbåndsinfrastruktur. Bredbåndsområdet er hidtil kun vokset langsomt, men med de nye produkter og tjenester forventes det at blive et af de store vækstmarkeder for udstyrsproducenter i fremtiden.
- De igangværende forsknings- og udviklingsprogrammer og andre beslægtede initiativer kan være med til at fremme udbredelsen af bredbåndsinfrastrukturen, herunder 3G, og udviklingen af nye anvendelser, f.eks. gennem støtte til projekter med flersproget indhold, innovative ordninger for betaling af mobiltjenester og afprøvning af innovative 2,5-3G-tjenester.
- Især inden for e-handel vil EU's bestræbelser på at skabe forbrugertillid gennem databeskyttelse, internetsikkerhed og foranstaltninger til fremme af tillid til e-handelsvirksomheder bidrage til et stabilt og forudsigeligt erhvervsklima og øge forbrugernes tillid til online transaktioner mellem virksomheder og forbrugere (business-to-consumer), hvilket er en nødvendig forudsætning for et konkurrencebaseret markedsmiljø.